

İSVEÇ SİYASETİ VE TÜRKİYE KÖKENLİ GÖÇMENLERİN KATILIMI

Berkay AYDIN*
Araştırma Makalesi

Özet

1960'ların ortalarında Türkiye'den kitlesel emek göçü alan İsveç, sonraki yıllarda da çeşitli sebeplerle Türkiye'den göç almaya devam etmiştir. Bugün yaklaşık yüz bin civarında Türkiye kökenli göçmenin yaşadığı İsveç'te Türkiye kökenli göçmenlerin siyasal algıları, katılım, davranış ve eğilimlerine odaklanan bu çalışma, yüz yüze gerçekleştirilen on beş derinlemesine görüşmeye dayanmaktadır. Çalışmada İsveç'e göç öyküsü, İsveç siyasetinin tarihsel ve güncel panoraması, Türkiye kökenli göçmenlerin algı ve eğilimleri üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Sosyal ve ekonomik olarak elli yıllık süreçte İsveç'e görece daha fazla tutunan göçmenlerin siyasal tercihleri renklenirken aynı zamanda 'yeni göç dalgasına' karşı ilginç sayılabilecek eğilimleri ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma derinlemesine görüşmeler ve literatürden yararlanılarak 'yabancı ülkede yerli olma' sürecinde olan göçmenlerin İsveç siyasetine bakışları çerçevesinde şekillenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İsveç, Türkiye Kökenli Göçmenler, İsveç'te Türkler, İsveç Siyaseti, Göç.

Swedish Politics and the Participation of Turkey-Origin Migrants

Abstract

Sweden first received mass labor immigration from Turkey in the mid-1960s. Immigration continued in subsequent years but at a slower pace. Today nearly one hundred thousand immigrants from Turkey are living in Sweden. This article is based on fifteen in-depth interviews about political perception, participation, behaviors and inclination of immigrants from Turkey vis-à-vis Swedish immigration

* Dr., Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, E-posta: berkayaydin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5948-3954
Makalenin Gönderilme Tarihi: 3/5/2018 Kabul Edilme Tarihi: 14/6/2019

history and historical and contemporary dynamics of Swedish politics. While the political preferences of immigrants, who are socially and economically better adapted to Sweden, are diversified, interesting trends are also emerging about the 'new wave of migration'. Relying on in-depth interviews, participant observation, and literature review this paper explores the phenomenon of being 'native in a foreign country.'

Keywords: Sweden, Turkey-Origin Migrants, Turks in Sweden, Swedish Politics. Migration.

Giriş

Türkiye'den Avrupa ülkelerine göç hikâyesine bakıldığında özellikle 1960'lı yıllar dikkat çekmektedir. Avrupa'ya büyük oranda iş bulma ve gelir sağlama amacıyla gerçekleşen göçler sonrası Avrupa'nın birçok ülkesinde Türkiye'den gelenler, yaklaşık yarım yüzyılı geçen süreçte ciddi bir sayıya ulaşmıştır. Halihazırda yaklaşık 5.5 milyon Türk vatandaşı Batı Avrupa ülkelerinde yaşamaktadır. Yurda kesin geri dönüş yapanlarla beraber Avrupa'da yaşamış veya yaşamakta olan Türklerin toplam sayısının yaklaşık 9 milyona yaklaştığı bilinmektedir.¹

Yurt dışındaki göçmenler Türkiye ekonomisine de yıllardır önemli katkılar yapmaktadır. Avrupa'ya göçün kitlesel olarak gerçekleşmeye başladığı dönemlerde işçiler esas olarak gelecek ve iş kaygılarıyla hareket ederken, devlet de göçü işsizliğin azaltılabilmesi ve yurt dışından canlı bir döviz girdi kanalı imkânı için teşvik etmiştir.² Zaman içerisinde milyonlarca insanın katılacağı bu göç sürecinin, yaklaşık 50 yıllık zaman diliminde çok farklı çıktılar da olmuştur. Bugün Avrupa'da yaşayan Türk nüfusun toplam sayısının Avrupa kıtasında yer alan bazı ülkelerin nüfusundan fazla olduğu³ akılda tutulursa, Avrupa'da yaşayan veya Türkiye'ye kesin dönüş yapsa da ilişkisi bir şekilde süren nüfus üzerine yapılan ve yapılacak çalışmaların önemi daha iyi anlaşılacaktır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan 'siyasal davranış ve siyasal katılım', hem Avrupa ülkelerinin siyasal hayatı hem de Türkiye için önemli bir veridir. Birçok açıdan son yirmi yıllık süreçte genel

1 "Yurtdışında Yaşayan Türkler", Dış İşleri Bakanlığı, Erişim Tarihi: 10.06.2019, http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_tr.mfa

2 Ali S. Gitmez, *Yurtdışına İşçi Göçü ve Geri Dönüşler: "Beklentiler-Gerçekleşenler-"* (Alan Yayıncılık:1983), 102-103.

3 Recep Ertürk, "AB ülkelerindeki Türkler ve Türk araştırmalarının gelişimi", *Sosyoloji Dergisi*, no 22 (2011): 206.

yapısında ciddi değişimler olan Avrupa siyasetinde genel olarak 'göçmen' kategorisinin önemi farklı açılardan ortaya çıkmaktadır. Bir yandan neo - liberal ekonomik politikaların hâkim olduğu süreç içerisinde işsizlik oranlarındaki artışta yerli nüfus tarafından ilk fatura kesilen kesim olan göçmenler üzerinden daha dışlayıcı söyleme sahip siyasal aktörler Avrupa siyasetinde güçlü konumlar alırken, diğer taraftan göçmenlerin siyasal katılımlarının önemi de artmaktadır. Türkiye'den göç eden nüfusun yaşadıkları toplum içerisindeki siyasal süreçlere katılmaları ise aslında basit bir 'siyasal katılımın' ötesinde uluslararası ilişkilerden Türkiye siyasetine kadar geniş etki alanı olabilecek bir konudur.

Refah devleti (*welfare state*) kavramı düşünüldüğünde dünyada belki de ilk akla gelecek örneklerden biri İsveç'tir. 1930'lu yılların sonlarına kadar, başta Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) olmak üzere İsveç göç veren bir ülke olarak dikkat çeker.⁴ Hatta Büyük Göç (*Great Migration*) olarak anılan 1870-1920 yılları arasında sadece ABD'ye yaklaşık bir milyon İsveçli göç etmiştir.⁵ Özellikle 1940'lardan itibaren ise önce Norveç, Baltık ülkeleri ve Danimarka'dan gelen 'sığınmacılarla' başlayan bir göç alma durumu ortaya çıkar. 1940'larda sığınmacıların gelişi modern İsveç tarihinde 'gerçek' anlamdaki ilk göç alma süreci olarak kabul edilir.⁶ İkinci Dünya Savaşı sonrası başta Finlandiya olmak üzere zamanla Avrupa'nın Akdeniz kıyısındaki ülkelerini kapsayacak şekilde gelişen 'göç alma süreci' yıllar içinde artarak sürmüştür ve 1970'lere kadar emek temelli özelliği ön plana çıkan göç sonucu, İsveç'e dünyanın farklı bölgelerinden kimi zaman oldukça kalabalık sayılarıyla mülteciler gelmiştir. İsveç İstatistik Bürosu'nun verilerine göre günümüzde İsveç nüfusunun altıda biri oranında, yani yaklaşık 1.5 milyon civarında insan İsveç dışında doğmuştur.⁷ Bu sayının içerisinde

4 Mats Wickström, "Conceptual Change in Postwar Sweden: The Marginalization of Assimilation and the Introduction of Integration", içinde *Debating Multiculturalism in the Nordic Welfare States*, Palgrave Politics of Identity and Citizenship Series (Palgrave Macmillan, London, 2013), 109-111, https://doi.org/10.1057/9781137318459_5.

5 Dan-Olof Rooth ve Kirk Scott, "Three Generations in the New World: Labour Market Outcomes of Swedish Americans in the USA, 1880-2000", *Scandinavian Economic History Review* 60, no 1 (01 Mart 2012): 33, <https://doi.org/10.1080/03585522.2012.651304>.

6 İlhan Mahir Kalaylıoğlu, "İsveç'te göçmen politikası, üyelik hakları ve göçmenlerin siyasal katılımı: Yasal/kurumsal çerçeve ve kimi sonuçlar.", *Toplum ve Bilim Dergisi*, no115 (2009): 271.

7 "Foreign citizens by country of citizenship, age and sex. Year 1973 - 2018", Erişim Tarihi: 08.05.2019, <http://www.statistikdatabasen.scb.se>

göçmenlerin İsveç'te doğan çocukları yoktur. Bu anlamda göç İsveç'te oldukça önemli ve dinamik bir olgudur. Türklerin de kitlesel olarak Avrupa'ya ve İsveç'e gitmeye başladıkları 1960'lardan farklı olarak, zaman içerisinde ülkelerinde çeşitli sorunlar yaşayan mülteciler İsveç'e yoğun olarak göç etmektedirler.

I. İsveç'e Göç ve İsveç'te Türkiye Kökenliler

Türkiye'den İsveç'e 1960'larda 'emek göçü' olarak başlayan göç kısmen İstanbul, büyük ağırlıkla da Konya Kulu ilçesi, civar ilçeler ve köylerden olmuştur. Bunun yanında 1960'ların sonu 1970'lerin başında İsveç'teki emek örgütlerinin de baskısıyla daha kontrollü şekilde gerçekleşen 'emek göçü' zaman içerisinde İsveç'in göç politikalarıyla sonlanmıştır. 1980'lerden itibaren ise aile birleşimleri, Türkiye'den gelen politik mülteciler gibi süreçler ortaya çıkar.⁸ Türkiye'den gelen göçmenler arasında 1970'lerin ikinci yarısında Mardin ve yöresinden gelen Süryaniler dikkat çeker.⁹ İsveç'teki Türk göçmenlerin kitlesel göç hikâyesi 1960'ların başından itibaren başlar. Almanya merkezli kitlesel göçe benzer şekilde 1963 yılı önemli bir tarihtir. Bunun yanında İsveç'teki Türk göçmenlerin formel olarak pozisyonlarını belirleyen, Türkiye-İsveç arasında iş gücü temelli resmi anlaşma, 1967 yılında imzalanmıştır.¹⁰ Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da kalkınma için önemli bir başlık olan iş gücü ihtiyacı açısından birçok Avrupa ülkesine kaynak olmuştur. Bu ülkelerin bir tanesi de İsveç'tir. İsveç'e ilk varan göçmen grubu büyük ağırlıkla Konya'nın Kulu ilçesinden ve köylerinden gitmiştir. Sonraki dönemde de ilk dönem göç edenlerin etkisiyle bu durum sürmüştür.¹¹ 1960'ların sonlarına kadar İsveç göç politikası tamamen liberal bir anlayışa dayanmaktaydı. Bu durum 1960'ların ortalarında, daha önceden alışık olunan ve kültürel yakınlıklar bulunan Nordik ülkelerinin dışından, Nordik olmayan bir işgücü akını yaratmıştır. Bu süreç içerisinde Türkiye'den emek göçü sebebiyle gidenlerin yanında

8 Siddartha Aradhya vd., "Region of Origin: Settlement Decisions of Turkish and Iranian Immigrants in Sweden, 1968-2001: Region of Origin", *Population, Space and Place* 23, no 4 (Mayıs 2017): 6, <https://doi.org/10.1002/psp.2031>.

9 Kalaylıoğlu, "İsveç'te göçmen politikası, üyelik hakları ve göçmenlerin siyasal katılımı"

10 Mehmet Anık ve Kamil Şahin, "The Turks in Sweden in the Triangle of Acculturation, Integration and Homeland", *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 11, no 2 (2016): 30.

11 Anık ve Şahin, "The Turks in Sweden," 34.

Yunanistan, Yugoslavya ve İtalya'dan da önemli sayıda işçi gelmiştir.¹² Bu durum İsveç'teki emek örgütleri açısından da bir belirsizliği doğurduğundan, özellikle sendikaların baskısıyla 'hızlı' ve 'kontROLSÜZ' göç dalgasına karşı çalışma ve oturma izni düzenlemeleri 1970'lerin başında getirilmiştir. İsveç'e 1970'lerin başından itibaren kitlesel emek göçü yerine, farklı sorunlar sebebiyle göç eden kitleler dikkat çeker. Hem emek örgütlerinin düzenleme baskıları hem de küresel ekonomik kriz belirtileri ile emek göçü düzenlemesinin yapılması ve Nordik ülkeler dışındaki işçilerin İsveç'e kabulünün zorlaştırılması veya diğer bir deyimle fiilen bitirilmesi 1972'de yapılan bir düzenlemeyle gerçekleşmiştir.¹³

İlk gelen göçmenlerin öncelikli hedefi 'sınırlı bir süre kalarak para kazanıp' yurda dönmektir. Fakat sonuç genellikle böyle olmamıştır. 1970'lerin başında İsveç'teki göçmenler ailelerini getirmeye başlamışlardır. Fakat başlarda bu kararlar da kolay alınmaz. İlk kuşak öncü işçilerden Abdullah Yücel, ailesini İsveç'e getirmek istediğinde çevresinden büyük bir baskı görmüştür.¹⁴ Eleştiriler genellikle "bu memlekete kadın getirilmez" vurgusuyla beraber yapılmıştır. Abdullah Yücel'in ailesini 1969'da İsveç'e getirmesi ilk aile birleşimlerinden birisidir.¹⁵ İsveç'te ilk Türk Derneği Kulu'luların gelişinden önce 1950'lerde açılmıştır. Kulu'dan 1965-1966'da gerçekleşen göç sonrası eski küçük Türk Derneği Stockholm Türkiye Büyükelçiliği'nin de desteğiyle büyüyecek, kent merkezindeki Östermalmstorg'da yer alan dernek binası, işsiz, çalışma izni olmayan Türkiye kökenli göçmenlerin barındığı bir merkez halini alacaktır.¹⁶ 1970'lerde ise belediyelerin ve devletin desteğiyle açılan dernekler sayesinde 'dernekçilik' gelişecektir.

Kitlesel emek göçüyle Türkiye'den ilk gelen işçilerin eğitimleri İsveç ortalamasına göre oldukça sınırlıdır.¹⁷ Sonrasında aile birleşimiyle gelen kadın

12 Kalaylıoğlu, "İsveç'te göçmen politikası, üyelik hakları ve göçmenlerin siyasal katılımı"

13 Charles Westin, "Sweden: Restrictive Immigration Policy and Multiculturalism", *On line Publication Documentation System for Stockholm University*, 2006, Erişim Tarihi: 02.06.2019, <http://www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?id=406>.

14 Emrah Sönmez, *Abdullah Yücel - İsveç'te Bir Türk Öncüsünün Hayatı* (İzmir: Etki Yayınevi, 2015), 190.

15 Sönmez, *Abdullah Yücel*, 191.

16 Arslan Mengüç, *İlk Gelenler - Kendi Ağzından İsveç Türkleri 1* (İstanbul: Paymaş AŞ, 1992), 101.

17 Charles Westin, "Young People of Migrant Origin in Sweden", *International Migration Review* 37, no 4 (01 Aralık 2003): 991, <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2003.tb00167.x>.

göçmenlerle beraber Türkiye'den gelen göçmen nüfus içerisinde kadınların oranı yükselecektir. Westin'in belirttiğine göre o dönem Türkiye'den gelen kadın göçmenlerin eğitim düzeyleri Türkiye'den gelen erkek göçmenlere göre daha da düşüktür.¹⁸ Larrucea gibi kimi araştırmacılar, Türkiye'den göç eden gruplar arasında etnik ve dini temelli farklılıkların önemli olduğunu, bu durumun İsveç resmi istatistiklerinde kolay bulunamayacağını belirterek Türk, Kürt ve Süryani topluluklarının farklı özellikler gösterdiğini belirtmektedir.¹⁹ İsveç'te resmi istatistiklere "Türkiye kökenli" olarak ulaşılabilir. Murat Erdoğan, Avrupa'da Türkiye'den giden göçmenler üzerine çalışırken, bugün kıtada milyonları bulan Türkiye kökenli göçmenler içerisinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yanı sıra, etnik anlamda kendisini Türk olarak nitelendirmeyen ve Türk olarak nitelendirilmenin çeşitli özel durumlar çerçevesinde mümkün olmadığı kimi kesimleri de dâhil ederek en kapsayıcı kavram olarak 'Türkiye kökenliler' ifadesinin kullanılmasını önermektedir.²⁰ Bu çalışmada da bu öneriye uyulmuştur. İsveç özelinde dini inançları da diğer Türkiye göçmeni kesimlerden farklı olan Süryani topluluğunun oldukça farklı iç ve dış ilişki dinamikleri olduğundan bahsetmek mümkündür. Hatta bu topluluğun kendi içerisinde 'Assyrians ve Syriani' olarak, birisi daha çok Ortodoks Hristiyanlığı vurgulayan tanımlar çerçevesinde ayrışmanın da olduğu belirtilmektedir.²¹

İsveç'te yaklaşık 100 bin Türkiye kökenli göçmenin yaşadığını Anık ve Şahin belirtmektedir.²² İsveç'in resmi istatistik kurumunun sitesinde (SCB) Türkiye doğumlular ve annesi ve babası Türkiye doğumluların sayısı 75 bin olarak verilmektedir. Fakat bu verinin içerisinde örneğin 1970'de ülkeye gelmiş bir göçmenin torununu bulmak mümkün değildir. Bunun yanında anne veya babadan birisinin Türkiye doğumlu olduğu veriler istatistiklere yansımamaktadır.²³ Bu anlamda 100 bin civarı bir tahmin doğru olarak değerlendirilebilir. Bu nüfusun yaş ortalamasının İsveç'in geneli için ortaya

18 Westin, "Young People of Migrant Origin in Sweden," 991.

19 Constanza Vera Larrucea, "Identity: Belonging, Language and Transnationalism", içinde *The Integration of Descendants of Migrants from Turkey in Stockholm*, ed. Charles Westin (Amsterdam: Amsterdam University Press., 2015), 29.

20 M. Murat Erdoğan, "Avrupa'da Türkiye Kökenli Göçmenler ve 'Euro-Turksbarometre' Araştırmaları", *Göç Araştırmaları Dergisi* 1, no 1 (2015): 110.

21 Westin, "Young People of Migrant Origin in Sweden", 992.

22 Anık ve Şahin, "The Turks in Sweden", 34.

23 "Foreign citizens by country of citizenship, age and sex. Year 1973 - 2018", Erişim Tarihi: 12.06.2019, http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/en/ssd/START__BE__BE0101__BE0101F/UtlmedbR/

çıkan yaş ortalamasından genç olduğu söylenebilir. Stockholm bölgesinde 250 Türkiye kökenli (ağırlıklı anadili Türkçe), 250 İsveç yerlisi ebeveyne sahip 18-35 yaş arası genç yetişkinler üzerine yapılan bir çalışmada Türkiye kökenlilerin yaş ortalaması 25, İsveç yerlisi ebeveyne sahip olanlarda ise 28 olarak belirlenmiştir.²⁴ Genç nüfusun eğitim durumu ise yine yapılan araştırma verilerine göre İsveç ortalamasının altındadır. Fakat ilginç bir nokta olarak belirtilmesi gerekir ki, araştırma yapılan gruplardaki verilerde eğitim düzeyleri genelde İsveç yerlisi ebeveyne sahip olanlarda yüksek çıkarken, 'doktora' eğitiminde Türkiye kökenli genç erkeklerin oranı İsveç yerlisi ebeveyne sahip olan gençlerden yaklaşık üç kat fazladır.²⁵ Diğer eğitim düzeylerinden farklı olan bu durumun kısmen İsveç yerlilerine oranla Türkiye göçmenlerinde aile ilişkilerinin güçlü olması ile ilişkilendirilebilmesi mümkündür. Lisansüstü eğitimin belli bir düzeyinden sonra aileden maddi ve manevi destek alabilmek önemli bir imkândır. Belli bir yaş sonrası aile ile aynı evde kalma oranı daha yüksek olan Türkiye kökenli göçmenlerin eğitimde başarılı olan gençlerin 'yollarına devam etme' imkânı daha fazla olabilecektir. Eğitim yoluyla sınıf atlama, güçlü bir entegrasyon sağlama imkanı önemli bir motivasyon kaynağıdır. Bunun yanında İsveç'te Türkiyeli göçmenler içerisinde politik sebeplerle göç etmiş olanların oranı da önemli bir düzeydedir. Bu kesimler çocuklarının eğitimlerine oldukça önem vermektedirler. Benzer bir durum politik sebeplerle göç etmiş olan İranlı göçmenlerde de bulunmaktadır. Verilen oranların 'erkekleri' kapsamı ise toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri çerçevesinde açıklanabilir. İsveç'te yaşayan Türkiye kökenliler genelde aile ilişkilerini korumaktadırlar. Yapılan çalışmada 18-35 yaş aralığında 'aile evini' terk ederek kendisi ayrı evde yaşayanların oranı İsveç yerlisi ebeveyne sahip gençlerde % 65'ler seviyesindeyken, bu oran Türkiye kökenlilerde % 23'e düşmektedir. Bu % 23'ün büyük kısmı da evlilik gerekçesiyle 'aile evinden' ayrılmaktadırlar.²⁶ Evlilik oranları da yine Larrucea'nın belirttiğine göre Türkiye kökenlilerde İsveç yerlisi ebeveyne sahip olan gençlere göre oldukça yüksektir. Türkiye kökenli 18-35 yaş arası gençlerin % 40'ı evliyken, diğer grupta bu oran yalnızca % 15'dir.²⁷

24 Larrucea, "Identity: belonging, language and transnationalism", 33.

25 Alireza Behtoui, "Educational achievement", içinde *The Integration of Descendants of Migrants from Turkey in Stockholm*, ed. Charles Westin (Amsterdam: Amsterdam University Press., 2015), 47.

26 Larrucea, "Identity: belonging, language and transnationalism", 34-35.

27 Larrucea, "Identity: belonging, language and transnationalism"33.

Geleneksel ilişkileri de içerecek şekilde Türkiye'den gelen göçmenler ilk dönemlerden itibaren komşuluk ilişkilerinin gelişebileceği bölgelerde homojen gruplar kurma eğiliminde olmuştur. Günümüzde kısmen dağılan bu durum özellikle göçmenlerin yaklaşık yarısının bulunduğu başkentte belli kümelenme bölgeleri ortaya çıkarmıştır. Bu durumun arkasında özellikle 1985'e kadar İsveç'te oturma izni başvurularındaki süreçlerin de etkisi olmuştur.²⁸ Günümüzde Türkiye'den gelen göçmen grupların yoğunlaştığı mahallelerde homojenlik azalsa da Stockholm başta olmak üzere büyük kentlerde böyle yerleşim birimlerinden bahsetmek hala mümkündür. Bunun yanında belirtmek gerekir ki, İsveç kentleşme mantığının dayandığı belli sayıda konut, okullar ve alışveriş merkezlerinin olduğu birimler de bu durumun oluşması için uygun zeminlerdir. Birbirlerine raylı sistem veya otobüs ağlarıyla bağlı genelde 8 - 10 bin kişilik yerleşimlerde yoğunlaşma daha kolay oluşmuştur. Ayrıca yapılan bir çalışmada Türk göçmenlerin aynı 'milliyetten' işletme sahiplerinin yanında çalışma oranları hem erkekler hem kadınlar açısından tüm diğer göçmen gruplarından daha yüksektir.²⁹ Bu, göçmen grubunun içerisindeki görece canlı ilişkileri işaret ettiği kadar, entegrasyon açısından da ilginç bir veridir.

II. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma³⁰ temel olarak İsveç'teki Türkiye kökenli göçmenlerin İsveç siyasetine ilişkin tutum, davranış ve katılımlarına odaklanmaktadır. Birçok kaynakta Türkiye'den gelen göçmenler etnik ve dini temelde özellikle üç grup halinde ele alınır. Etnik Türkler, Kürtler ve Süryaniler olarak başlıklandırılan bu kategorizasyonda araştırma genel olarak etnisite anlamında Türk ve Kürt Türkiye kökenli göçmenlerle yürütülmüştür. Süryanilerin dini inançlar çerçevesinde de görece farklılaşan bir grup olduğunu söylemek mümkündür.³¹ Araştırmanın temel olarak siyasal

28 Aradhya et al., "Region of Origin".

29 Martin Klinthäll ve Susanne Urban, "Second-Generation Immigrants in the Small-Business Sector in Sweden", *Journal of Immigrant & Refugee Studies* 12, no 3 (03 Temmuz 2014): 219-20, <https://doi.org/10.1080/15562948.2013.827768>.

30 Bu çalışma yazarın hak kazandığı Tübitak 2219 Doktora Sonrası Yurtdışı Araştırma Bursu çerçevesinde 'İsveç'teki Genç Türk Göçmenlerin Gelecek Beklentileri' adlı çalışmadan farklı olmakla beraber, bu bursun bu çalışmanın ortaya çıkışında dolaylı maddi katkısı olduğunu belirtmek mümkündür.

31 Alireza Behtoui, "Perceptions of discrimination", içinde *The Integration of Descendants of Migrants from Turkey in Stockholm*, ed. Charles Westin (Amsterdam: Amsterdam University Press., 2015), 69-79; Larrucea, "Identity: belonging, language and transnationalism".

davranışı 'anlamaya' yönelik olması sebebiyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu görüşmelerin verilerinden yararlanılmaya çalışılmıştır. Görüşmelerin tamamı Stockholm kentinde, toplamda 15 Türkiye kökenli göçmen ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler gerçekleştirilirken Shain ve Barth'ın diaspora grupları kategorizasyonu dikkate alınmıştır.³² Buna göre, çekirdek (core), pasif ve sessiz üyeler gibi farklılıkların önemli olacağı düşünülmüştür. Bahar Başer de çalışmasında yine Shain ve Barth'ın çalışmasına referans vererek özellikle 'çekirdek' ve 'pasif' Türkiye göçmeni gruplarla görüşmeler yapmıştır.³³ Bu çalışmada bir Türkiye kökenli milletvekili ve dört göçmen derneği yöneticisi, görüşülen 15 kişinin dışında tutulmuştur. Çalışma çerçevesinde 'pasif' ve 'sessiz' diaspora üyeleri üzerinde durulurken daha aktif unsurlardan değerlendirmeler alınmıştır. Görüşme formları daha aktif kişiler için 'Türkiye göçmenlerini değerlendirmeleri' talebiyle hazırlanırken, diğer 15 katılımcıyla yapılan görüşmelerde daha çok 'kişisel değerlendirmeleri' üzerinde durulmuştur. Görüşmeler ortalama birer saat sürmüştür. Katılımcılar seçilirken İsveç'te yaşayan göçmen nüfusun demografik verilerine yaş ve cinsiyet açısından da 'genel olarak' uyulmaya çalışılmıştır. Çalışmada yer alan katılımcılardan sadece birinin ailesinin yarısı Süryani kökenlidir. Araştırma çerçevesinde görüşülen katılımcıların demografik özellikleri ve çalıştıkları işler Tablo 1.'de gösterilmiştir.

Tablo 1 Araştırmada Görüşülen Katılımcıların Demografik Özellikleri ve İş Durumları

Katılımcılar*	Yaş	Cinsiyet	Doğduğu Yer	Çalıştığı İş
Ahmet	61	Erkek	Türkiye	İşçi (Kamu - Hizmet sektörü)
Mehmet	43	Erkek	Türkiye	İşçi (Hizmet Sektörü)
Zeynep	41	Kadın	İsveç	Kamu Çalışanı
Servet	36	Erkek	İsveç	Serbest (İşletme ortağı)

32 Yossi Shain ve Aharon Barth, "Diasporas and International Relations Theory", *International Organization* 57, no 3 (2003): 452-53.

33 Bahar Baser, "The Awakening of a Latent Diaspora: The Political Mobilization of First and Second Generation Turkish Migrants in Sweden", *Ethnopolitics* 13, no 4 (08 Ağustos 2014): 355-76, <https://doi.org/10.1080/17449057.2014.894175>.

Katılımcılar*	Yaş	Cinsiyet	Doğduğu Yer	Çalıştığı İş
Kadir	22	Erkek	İsveç	Öğrenci
Ayşe	22	Kadın	İsveç	Öğrenci
Derya	28	Kadın	İsveç	İşçi (Hizmet Sektörü)
Burcu	34	Kadın	Türkiye	İşsiz (Doğum nedeniyle ara ve iş değişikliği)
Erdal	27	Erkek	İsveç	İşçi (Sanayi)
Fatma	54	Kadın	Türkiye	İşçi (Hizmet Sektörü) - Dönemsel ara verilmiş
Murat	19	Erkek	İsveç	İşçi (Geçici Hizmet Sektörü)
Banu	44	Kadın	Türkiye	İşçi (Hizmet Sektörü)
Gönül	36	Kadın	İsveç	Serbest (İşletme Sahibi)
İsmail	29	Erkek	İsveç	Serbest (Küçük bir ticari işletme ortağı)
Nedret	35	Erkek	İsveç	İşçi (Sanayi)

*: İsimler katılımcılarla yapılan görüşmelerde de belirtildiği gibi tamamen değiştirilmiştir.

Katılımcılar seçilirken nitel araştırma açısından kimi durumlara dikkat edilmeye çalışılmıştır. Nitel çalışmalarda katılımcıların seçimi nicel araştırmalara göre daha hassas olmayı gerektirmektedir. Sadece kartopu yöntemi veya referansla ulaşılabilecek katılımcılar zaten sınırlı sayıdaki katılımcının yapısını doğrudan belirleyebilecektir.³⁴ Bu anlamda araştırmada referansla katılımcı bulma en fazla iki kişi için geçerli olmuştur. Araştırmanın yürütüldüğü Stockholm'de zaten belli oranlarda kümelenmiş yerleşim ve ilişki ağları olduğundan sadece bir veya iki temel referansla hareket etmek bir süre sonra görüşmecilerin hemen hepsinin belli bir sosyal çevreden gelmesine yol açabilmektedir. Bu anlamda görüşülen katılımcılardan referans alınmamaya çalışılmış, alınanlardan da en fazla bir referansa gidilmiştir. Katılımcı bulma sürecini ve araştırmanın saha aşamasını biraz uzatan bir süreç olsa da farklı sosyal dokulara ulaşma

34 John W. Creswell, *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*, 2. Baskı, (Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc, 2006).

açısından bu tutumun faydalı olduğu söylenebilir. Katılımcılara ulaşma açısından Türkiyeli göçmenlerinin yoğunlaştığı farklı kimi bölgelerde (Fittja, Kista, Rinkeby, Tensta, Alby) ilişkiler kurulmuş, bunun yanında gündelik hayatta, kimi zaman Türkçe konuştuğu duyulan bir süpermarket çalışanıyla kimi zaman otobüste bir yolcuyla görüşmeler yapılarak, çok farklı alanlardan Türkiye kökenlilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bir süre Türkiye'nin Stockholm Büyükelçiliği'nde katılımcı bulmak üzere zaman geçirilmiştir.

Araştırma 24 Mart–19 Nisan 2018 tarihleri arasında Stockholm'ün çeşitli yerleşimlerinde gerçekleştirilmiştir. Eylül 2018'de İsveç'te genel seçimler olması dolayısıyla kamuoyunun kısmen İsveç siyasetine odaklanmasının da görüşmelerde olumlu etkisinin olduğu söylenebilir. Araştırmada 15 katılımcıyla yapılan görüşmelerde, İsveç siyasetine ilişkin ilgi ve bilgileri, seçimlere katılma durumları ve tercihleri yanında İsveç siyasi partilerine ilişkin algıları olmak üzere üç ana eksen üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi araştırmada Türkiye kökenli bir İsveç Parlamentosu üyesi ve üç aktif dernek temsilcisiyle de görüşülmüştür. Bu görüşmelerde katılımcılardan genel olarak Türkiye göçmenlerinin İsveç siyasetine ilişkin değerlendirilmeleri alınmaya çalışılmıştır.

III. İsveç'te Siyaset ve Siyasal Yapı

The Economist Intelligence Unit'in (TEIU) düzenli olarak her yıl gerçekleştirip yayınladığı Demokrasi İndeksi (*Democracy Index*) 2017'ye göre dünyada 167 ülke içerisinde Norveç ve İzlanda'nın ardından üçüncü sıraya yerleştirilen İsveç, imaj olarak da dünyanın en gelişmiş demokrasilerinden birisi olarak bilinmektedir.³⁵ Geçmişten bugüne İskandinav Tipi Demokrasi'nin önemli örneklerinden olan İsveç'te, dernek ve sendika üyeliklerinde düşüş olsa da, seçimlere katılım oranı diğer Avrupa ülkelerine oranla yüksektir.³⁶ Ülkenin siyasal sisteminde uzun yıllar sosyal demokrat yaklaşımın hâkimiyetinden dolayı İsveç'teki çoğulcu 'eşitlikçi' yaklaşım, sosyal demokrasiyle kimi zaman beraber ele alınmaktadır. İsveç Sosyal Demokrat Partisi (SAP: *Sveriges socialdemokratiska arbetarepart*) 1930'dan 1990'a kadar iktidarda kalarak 20. yüzyılda İsveç modelinin

35 “Democracy Index 2017 – Free Speech Under Attack” (The Economist Intelligence Unit, 2018), 5.

36 Nathalie Blanc-Noel, “Resolving the Dilemma between Equality and Liberty: The Swedish Political System”, *Eastern Journal of European Studies* 4 (1) (2013): 28.

oluşumunda da temel olmuştur. Blanc-Noel'in deyimiyle bu iktidarda olma durumu sadece basit bir siyasal iktidar olmanın ötesinde İsveç'i, gündelik yaşamı adeta 'beşikten mezara etkileyen' bir süreçtir.³⁷ Kesintiler olsa da tüm bir 20. yüzyıla damgasını vuran SAP, Eylül 2018'de yapılacak seçimler öncesi İsveç'te azınlık hükümeti ile de olsa hala iktidardaydı. SAP ve sendikaların 19. yüzyıl sonundan itibaren şekillenen ilişkileri İsveç siyaseti için temel durumlardan birisi olurken³⁸, sendika-parti ilişkisi 1950'ler sonrası hala kalıcı olmakla birlikte esnek bir hal almıştır.

İsveç'te normal şartlarda dört yılda bir yapılan seçimlerle oluşan bir parlamento söz konusudur. Siyasal sistemi 'üniter parlamenter monarşi' olarak tanımlanan ülkede Krallık sembolik bir değer taşımaktadır. Kral resmi olarak ülkede bulunsa da ülkenin idaresi *Riksdag* (Meclis) ve buradaki dengelerden belirlenen hükümet aracılığıyla yürütülmektedir. İsveç Parlamentosu 349 sandalyeden oluşmakta, 310 koltuk 29 seçim çevresi içerisinde alınan oy oranları ile belirlenmektedir. Meclisin geri kalan 39 koltuğu ise '*adjustment seats*' (kontenjan vekillikleri) denilen bir yöntemle ülke genelinde alınan toplam oylar çerçevesinde belirlenir. İsveç'te ülke geneli için % 4 oy barajı bulunmakla birlikte siyasal sistem partilerin ittifaklarına olanak sağlamaktadır.³⁹

Yerel seçimlerde yerel meclisler için oy barajı % 3'dür. Genellikle yerel ve genel seçimlerde partiler arası esnek ittifaklar oluşturulabilmektedir. İsveç, seçimlere katılım oranı bakımından Avrupa'da ön sıralarda yer almaktadır. 1960'dan günümüze yapılan seçimlere katılım oranı % 80 ila % 94 arasında değişen bir aralıkla gerçekleşmektedir. Bu aralık içerisinde hiçbir seçimde katılım % 80'in altına düşmemiştir.⁴⁰ Bunun yanında hemen tüm Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılım oranları ulusal seçimlerden daha düşüktür. Örneğin 2014 yılındaki Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılım İsveç'te % 51 olarak gerçekleşmiştir.⁴¹ Bu

37 Blanc-Noel, “Resolving the Dilemma between Equality and Liberty,” 31-32.

38 Nils Elvander, “In Search of New Relationships: Parties, Unions, and Salaried Employees' Associations in Sweden”, *ILR Review* 28, no 1 (01 Ekim 1974): 60, <https://doi.org/10.1177/001979397402800104>.

39 Mikael Persson, Hanna Wass, ve Henrik Oscarsson, “The Generational Effect in Turnout in the Swedish General Elections, 1960–2010”, *Scandinavian Political Studies* 36, no 3 (01 Eylül 2013): 256, <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12005>.

40 Persson, Wass, ve Oscarsson, “The Generational Effect,” 257.

41 İlhan Aras, “2014 Avrupa Parlamentosu Seçimleri”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 16, no 1 (2017): 7.

seçimlerde AB ortalaması % 42'ler seviyesinde olduğundan, ortalamanın üzerinde bir katılım gözükmesine karşın, İsveç ulusal ve yerel seçimlerine göre katılım oranı oldukça düşüktür. Aras'ın 'seçmensiz seçim' olarak tanımladığı 2014 Avrupa Parlamentosu seçimleri⁴² aslında Avrupa'da AB'nin ve kurumlarının geleceği için de ilginç bir sonuçtur. 2016 yılında Birleşik Krallık'ın AB'den çıkmasının oylandığı kamuoyunda '*brexite*' olarak bilinen referandumda % 52 ile 'çıkma' eğiliminin belirmesi AB'nin geleceği için de kritik bir durum olmuştur. Avrupa Parlamentosu'nun yaptırım gücü, AB'nin genel işleyişi gibi konular açısından AP seçimlerine katılım oranlarının düşüklüğünü tartışmak mümkündür. Katılım oranının % 80'lerin üzerinde olduğu Belçika ve Lüksemburg gibi ülkelerde ise 'oy kullanma zorunluluğu' olduğunu hatırlatmak gerekmektedir.⁴³ Katılım oranları ülkelerdeki siyasal partilerin aktifliği, üye sayıları, siyasal rekabet, siyasal kültür ve benzeri birçok süreçten etkilenmektedir. AB'nin genel işleyiş sürecinde, kararların uygulanabilmesi noktasında AP'nin çok da faal olamamasının genel olarak katılımı etkilediğini söylemek mümkündür. Bunun yanında İsveç'in AB'ye katılım kararının alındığı referandum 1994 yılında gerçekleştirilmiş, katılım % 52'ye % 47 gibi bir oranla, yani az bir farkla kabul görmüştür. Euro para birimine geçiş ise 2003 yılında % 55 ile reddedilmiştir.⁴⁴ İsveç demokrasisi ve siyasal kültürü kendi dinamikleri çerçevesinde katılımı yüksek bir genel yapıya sahip olmakla beraber daha 'üst' bir parlamenter zemin açısından bir anlamda şüphelidir. Ayrıca İsveç'te tüm düzeylerdeki seçimler bakımından, farklı yaş kuşakları açısından değişik tutumlar bulunmaktadır. Persson ve arkadaşları daha genç kuşakların daha az oranda oy kullandıklarının söylenebileceğini belirtirler.⁴⁵ 1960'dan itibaren incelenen seçimlerde 2002 seçimlerine katılım % 80'le en düşük orandayken, 2002'den sonra katılım oranlarındaki yükselme ise dikkat çekicidir.⁴⁶

İsveç'te 'yerel partilerle' birlikte ulusal çapta faaliyet yürüten birçok siyasal parti bulunmaktadır. İsveç siyasal sisteminde 20. yüzyılda oldukça etkili olan ve günümüzde hala üye sayısı açısından da en büyük parti olan

42 Aras, "2014 Avrupa Parlamentosu Seçimleri," 6.

43 Aras, "2014 Avrupa Parlamentosu Seçimleri," 7.

"Democracy, Erişim Tarihi: 10.06.2019, <https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/democracy/>

45 Persson, Wass, ve Oscarsson, "The Generational Effect in Turnout in the Swedish General Elections, 1960–2010", 262.

46 Persson, Wass, ve Oscarsson, "The Generational Effect in Turnout in the Swedish General Elections, 1960–2010".

sosyal demokrat parti (SAP) dışında, siyasi yelpazenin merkezinde ve genel olarak merkezin 'sağında' tanımlanabilecek Merkez Parti (C-Centrepatriet), Moderate Parti (M-Moderata samlingspartiet) ve Liberal Parti (Liberalerna – eski bilinen adı Folkpartiet) bulunmaktadır. Tüm 20. yüzyıl boyunca merkez solun temsilcisi SAP'ın % 40'ları aşan oyuna karşılık bu partiler % 10 ila % 20 bandında oylara sahip olmuşlar ve dönem dönem koalisyonlarda yer almışlardır. Ülkede yıllar boyu en yüksek oy oranını yakalayan SAP'tan sonra en fazla oyu 1960'larda Liberal Parti (eski bilinen adıyla Folkpartiet), 1970'lerde Merkez Parti (Centrepatriet) ve 1980'lerden günümüze kadar da Moderate Parti almıştır. Günümüzde Moderate Parti SAP ile çok yakın oy oranlarına sahipken, diğer iki merkez parti % 5-% 7 aralığında değişen düzeylerde oy almaktadırlar. 1964 seçimlerinden itibaren ortaya çıkan Hristiyan Demokrat Parti (Kristdemokraterna) ise Avrupa'daki birçok ülke örneğinden farklı olarak 'hristiyan demokratlar' olarak siyasal sistemde çok da merkezi bir rolde olmamışlardır. Son dönemde seçimlerde oyları % 5'ler seviyesine gelse de geçmiş dönemlerde % 1-2 bandında destek bulabilen bir siyasal partidir. İsveç yakın siyasal tarihinde farklı bileşenlerle örnekleri olsa da, 2004'den günümüze bu dört merkez sağ parti seçimlere 'ittifakla' (*Alliansen*) girmektedirler. Bu anlamda SAP'ın karşısında merkezde ağırlığı bu ittifak oluşturmaktadır.⁴⁷ İsveç siyaseti esas olarak SAP ve İttifak'ın sayısal mücadelesine sahne olmaktadır. Bunun yanında Avrupa'da da önemli 'yeşil partilerden' olan İsveç Yeşilleri (MP-*Miljöpartiet*), kökleri eski İsveç Komünist Partisi'ne dayanan Sol Parti (*V-Vänsterpartiet*) önemli siyasal partilerdir. Oy tabanı en yüksek oranda öğrencilere dayanan Yeşiller (Holmberg ve arkadaşları, 2010) ulusal seçimlerde 1988'den beri ortalama % 5'lik sabit bir oy oranına sahip gözükmektedir. Avrupa Parlamentosu'nun 2014 seçimlerinde % 15 oy alarak dikkat çekmişlerdir. 2014 seçimlerinde SAP'la birlikte 'merkez sol' ittifak içerisinde yer almışlardır. Sol Parti de tarihi boyunca en yüksek oyu aldığı dönem (1998'deki % 12) hariç, düzenli sayılabilecek şekilde % 5 - 6 civarında oy almaktadır. Genelde hiçbir partiyle ittifak yapmayı tercih etmeyen Sol Parti'nin en çok oy aldığı kesimler 'mavi yakalı işçiler' olarak tanımlanmaktadır.⁴⁸

47 Arkady Ryabichenko ve Marina Shenderyuk, "The Transformation of the Swedish Political Party System in the Late 20th/Early 21st Century", *Baltic Region*, no 3 (2013): 107-16, <https://doi.org/10.5922/2079-8555-2013-3-11>.

48 Per Näsman, Sören Holmberg, ve Kent Wännström, "Riksdagsvalet 2010 Valu" (Sveriges Television Arşivi, 2010).

Bu partilerin dışında çok az bir oyla meclise girebilmek için gereken % 4'lük barajın altında kalan, 2005'de kurulmuş olan Feminist İnsiyatif (FI-*Feministiskt initiativ*) bu açıdan özel bir durumdadır. İsveç'te söylemsel olarak da güçlü olan feminizmin doğrudan bir siyasal partiyi ortaya çıkarması ve partinin aldığı yüksek oy (% 3.1) tüm Avrupa açısından da oldukça dikkat çekicidir. İsveç 2014 seçim kampanyaları sürecinde sadece seçim sonucunda aldığı yüksek oyla değil, seçimin genel çerçevesini de belirleyen bir parti olarak öne çıkan FI, 2013-2014 yıllarında İsveç'in en hızlı büyüyen partisi olmuştur.⁴⁹ Bu ciddi toplumsal yükseliş neredeyse diğer tüm partilerin kampanyalarını da etkilemiştir. SAP başkanı erkek Lövfén'in kendisini 'feminist' olarak tanımlamasına, Liberal Parti'nin 'sosyalizmsiz feminizm' adlı seçim sloganına, Yeşiller'in seçimlerde kullandığı 'feminist bir yönetim' sloganlarına da doğrudan etki eden bu yükseliş, seçim sonucunda da bu parti adına % 3'ü aşan ciddi bir oy almasına yol açmıştır. FI aynı zamanda ağırlıklı olarak internet üzerinden yürüttüğü seçim kampanyasıyla dikkat çekmiştir.⁵⁰ Ayrıca İsveç'te, son dönemde ulusal politikada etkisini yitirse ve 2014 İsveç parlamento seçimlerinde % 1'in altına düşse de, dünyadaki benzer yapıları da hareketlendiren 2006'da kurulmuş olan Korsan Parti (*Piratpartiet*) siyaset alanında yer almaktadır. Bu parti 2006'da kuruluşundan sonra Avrupa Parlamentosu İsveç seçimlerinde % 7'lik bir oy oranına ulaşarak o dönemde sadece İsveç'te değil dünyada da ses getirmiş ve dünyanın farklı birçok ülkesinde benzer hareketleri de tetiklemiştir.⁵¹ Parti internet çağında telif hakları kısıtlamalarına karşı özgür paylaşım, bilgi edinme ve paylaşma özgürlüğü, internet tarafsızlığı gibi vurgularıyla, yolsuzluk karşıtı vatandaşlık hakları hareketi olarak tanımlanmaktadır.⁵²

İsveç'te Eylül 2018 seçimleri öncesi siyasal alanın önemli partileri olarak belirtilen yukarıdaki partilerin yanında, aslında son dönemlerde İsveç siyasetinde önemli bir gündemi oluşturan İsveç Demokratları (SD-*Sverigedemokraterna*) bulunmaktadır. Parti kamuoyunda adındaki 'demokrat'

49 Kirill Filimonov ve Jakob Svensson, "(re)Articulating Feminism: A Discourse Analysis of Sweden's Feminist Initiative Election Campaign", *Nordicom Review* no 37 (08 Eylül 2016): 51, <https://doi.org/10.1515/nor-2016-0017>.

50 Filimonov ve Svensson, "(re)Articulating Feminism".

51 Gissur Ó Erlingsson ve Mikael Persson, "The Swedish Pirate Party and the 2009 European Parliament Election: Protest or Issue Voting?", *Politics* 31, no 3 (01 Ekim 2011): 121, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9256.2011.01411.x>.

52 Erlingsson ve Persson, 123.

ifadesinden farklı olarak yabancı düşmanı, radikal sağ ve ırkçı bir parti olarak bilinmektedir.⁵³ 1988 yılında neo-Nazi yanlısı gruplar tarafından kurulduğu belirtilen partinin oyları 2002 yılına kadar % 1'in altında kalmıştır. 1995 yılında parti programındaki 'çok tartışmalı' kimi noktaları değiştiren SD kendisinin 'ilerici milliyetçi', Avrupa Birliği karşıtı bir parti olarak tanımlamıştır.⁵⁴ 2010 yılında % 6'ya yakın oy alıp % 4'lük ülke barajını geçmesiyle ülkede gündem olan parti 2014 yılında % 13 civarı oy alarak İsveç seçimlerinin üçüncü en fazla oy alan partisi olmuştur. Bu oy oranı İsveç için olduğu kadar tüm Avrupa için de oldukça şaşırtıcı bir sonuç olarak değerlendirilmiştir. 2010'dan bu yana İsveç'teki hem merkez sol ve hem sağ partiler SD'yle işbirliği yapmamak gibi bir pozisyonadadır.⁵⁵ Bu durum önce 2010 seçimleri sonrası merkez sağın azınlık hükümetine, 2014 sonrası da sol azınlık hükümetine yol açmıştır. SD ile ittifak ve işbirliği yapmamak adına meclis çoğunluğu olmayan merkez partiler siyasal sistemin genel doğrultusu için bu işbirliğinden kaçınmaktadırlar.

İsveç siyasal kültürü ve toplumsal yapısı içerisinde 'yabancı düşmanlığı' garipsenecek bir durum olarak karşılanabilir. Demokrasi standartları ve tüm 20. yüzyıla yayılmış sosyal demokrat bir anlayışa karşın 'açıktan' olmasa da alttan bir 'göçmen' karşıtı sürecin geliştiği, bu çalışma çerçevesinde görüşülen Türkiye kökenli göçmenler tarafından da kimi zaman oldukça ilginç biçimlerde belirtilmiştir. Ipsos araştırma şirketinin Temmuz 2017'de yayınladığı 'Global Views on Immigration and the Refugee Crisis' (*Göç ve Mülteci Krizine Küresel Bakışlar*) adlı çalışmada İsveç verileri oldukça dikkat çekicidir. Anket çalışmasına katılan İsveçlilere 'ülkenizde son beş yılda göçmen oranı' hakkında bir soru yöneltildiğinde % 90 oranında bunun 'fazla' veya 'kısmen' de olsa 'arttığı' belirtilmiştir.⁵⁶ Almanya ve İsveç'ten katılımcılar sayı itibarıyla bu anlamda aynı firmanın 2011 verilerine göre oldukça yükselmiş oranlara sahiplerdir. İsveçlilerin sadece % 25'i bu göç

53 Diana Mulinari ve Anders Neergaard, "A contradiction in terms? migrant activists in the Sweden Democrats party", *Identities* (02 Şubat 2018): 1, <https://doi.org/10.1080/1070289X.2017.1418275>.

54 Anna-Sophie Heinze, "Strategies of mainstream parties towards their right-wing populist challengers: Denmark, Norway, Sweden and Finland in comparison", *West European Politics* 41, no 2 (04 Mart 2018): 298, <https://doi.org/10.1080/01402382.2017.1389440>.

55 Heinze, "Strategies of mainstream parties towards their right-wing populist challengers," 299.

56 IPSOS, "Global Views on Immigration and the Refugee Crisis" (IPSOS, 2017), 5, Erişim Tarihi: <https://www.ipsos.com/en/global-views-immigration-and-refugee-crisis>.

sürecinin 'ülkeleri için olumlu etkiye' sahip olduğunu belirtmektedirler.⁵⁷ Araştırmada 'ülkemizde çok fazla göçmen var' ifadesine İsveçlilerin % 48'i katılmaktadır. Aynı ifadeye katılma oranı 2013 yılında % 33 civarındadır.⁵⁸ 'Göç, ülkemi istemediğim şekilde değiştirmektedir' ifadesine katılanların oranı % 44'tür. Bu oran 2016 yılının başında yapılan bir çalışmada % 41 olarak belirlenmiştir.⁵⁹ Göç süreci ve göçmenlerden kaynaklı baskının kamu hizmetlerini olumsuzlaştırdığına yönelik algı 2011'de % 40'lar civarında seyrederken 2017'de bu oran % 60'lara yaklaşmıştır.⁶⁰ İş bulma süreçlerinden kaynaklı endişenin İsveç özelinde oldukça düşük olduğu görülürken, kaygıların tüm kamu hizmetleri alanında ve kültürel alanda yoğunlaştığı görülmektedir. Araştırmada, 'ülkeme gelen göçmenlerin çoğunun yeni toplumlarına başarıyla entegre olacağına inanıyorum/güveniyorum' şeklinde belirtilen ifadeye katılanların oranının sadece % 33 olduğu görülmektedir.⁶¹ Ipsos'un 2017'deki araştırması İsveç siyasetini de oldukça temelden etkileyen 'göçmenlere' tepkinin anlaşılabilmesi için önemli veriler sunmaktadır. Bu durumun kendisi kendi başına 'ırkçı' bir tepki olmamakla beraber, yabancı düşmanı bir siyasal yaklaşımın siyasal zemini üzerine önemli bir veri sunmaktadır.

IV. İsveç Siyasetine Türkiye Kökenli Göçmenlerin Bakışı

Araştırma çerçevesinde görüşülen katılımcıların hepsiyle, kendilerinin de ilgiyle katıldıkları görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Göçmen olarak başka bir ülkede siyasal katılımı, göçmenlerin o ülkenin gerçek anlamda vatandaşları olabilmeleri adına oldukça önemlidir. İsveç açısından duruma bakıldığında siyasal katılım süreçlerinden önce hatırlanması gereken İsveç'te emek örgütlerinin etkinliği, geçmiş yüzyılda yaratılan sosyal demokrat kültür ve İsveç tipi korporatizmdir. Kalaylıoğlu'nun belirttiği gibi sendikalar İsveç'te göçmen politikalarının belirlenmesinden, göçmenlerin sendikalarda örgütlenme çerçevesine kadar oldukça etkilidir.⁶² Bugün için geçmişe göre gücünü kaybetse de birçok Avrupa ülkesinden çok daha etkin bir sendikal zeminin olduğu İsveç'te göçmen işçilerin birçoğu yeni geldikleri ülkede siyasetle öncelikle 'sendikalar' zemininde tanışma imkânı yakalamışlardır.

57 IPSOS, "Global Views on Immigration," 7.

58 IPSOS, "Global Views on Immigration," 10.

59 IPSOS, "Global Views on Immigration," 12.

60 IPSOS, "Global Views on Immigration," 16.

61 IPSOS, "Global Views on Immigration," 26.

62 Kalaylıoğlu, "İsveç'te göçmen politikası, üyelik hakları ve göçmenlerin siyasal katılımı"

Araştırmada katılımcıların en yaşlısı 61 yaşında ve hala çalışmakta olan Ahmet sendikalar ve İsveç siyaseti üzerine ilk deneyimlerinden hareketle şunları belirtmektedir:

Başta çeşit çeşit iş yaptık yani. Sonrasında düzenli çalıştığım işte sendikalı olduk. Yani tabi o zaman bilmiyorsun sendika falan... Tabi, sendikada çalışanların birliğini anlıyorsun, İsveç sistemi öyle zaten. Oradan itibaren sosyal demokratlarla ilişkide oldum. Bizim millet 'sosyaller' der. Yani hem sendika hem sonra parti üyesi oldum... Türkiye'den geldiğim tarih benim yani 1971, 57'liyim ben. Yani tam hatırlamıyorum da 1970'lerde üye oldum yani. Zaten sendika ile parti bağlantılıdır. Şimdi eski gücü yok...

Belirtildiği gibi 'sosyaller' olarak bilinen SAP, Türkiye göçmenlerinin ülkeye ilk geldikleri zamanlarda, zaten tarihinin en güçlü dönemlerinden birisini yaşamaktadır. 1968 seçimlerinde % 50'nin üzerinde oy alan SAP⁶³ mecliste de çoğunluğu elinde bulundurmaktadır. Böylesi bir dönemde İsveç'le tanışmış olan, eğitim düzeyi ortalaması oldukça sınırlı ilk kuşak göçmenlerin düzenli iş bulabilenleri doğrudan 'sosyallerle' tanışırken aynı zamanda o zamanki şartlarda devletle de tanışmış oluyorlardı. Sendikalarda ve politik partilerde sorumluluk alabilme adına dil, eğitim gibi birçok gerekli nitelikten eksik olmaları elbette ilk kuşak göçmenleri etkilemiştir. Bunun yanında o dönem için kimi katılımcıların görüşmelerde belirttikleri gibi 'kalıcı' olmaktan çok, 'para biriktirmek' gibi bir gündem bulunmaktadır. İlk kuşak göçmenler farklı işlerde çalışsalar da düzenli iş bulma konusunda çok büyük bir sıkıntı yaşamamışlardır. Fakat burada belirtilmesi gereken önemli bir nokta, 1970'lerin başında 'doğrudan işçi' olarak gelenlerin sınırlandırılması sonrası İsveç'e göçün daha fazla 'aile birleşimi' ve 'mülteci/sığınma hakkı' çerçevesinde gelişmesidir. 2003 OECD verilerinde ülkelerdeki toplam göçmen nüfus içerisinde göçmenlerin ülkeye girişleri çerçevesinde İsveç verileri 'aile birleşimi' ve 'mültecilik' kategorileri açısından oldukça fazla olmakla beraber (toplamda % 95) 'işçi' olarak giriş yapanların oranı hayli düşük kalmaktadır.⁶⁴ Ağırlıklı olarak 1970'ler sonrası

" Party Preference Survey", Erişim Tarihi: 10.06.2019, <https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/democracy/political-party-preferences/party-preference-survey-psu/>

64 David Coleman, "Facing the 21st Century: New Developments, Continuing Problems", içinde *The New Demographic Regime Population Challenges and Policy Responses*, ed.

İsveç göçü bu özellikle şekilleneceğinden, işçi göçmeninin 'sendikalar' vasıtasıyla toplumsal entegrasyonu kısıtlı kalacaktır. Elbette sendikaların etkisi günümüze kadar sürse de kitlesel mülteci göçünün çıktılarının daha farklı olması da normaldir.

İsveç göçmen politikaları ve refah devleti anlayışı sendikal örgütlülük açısından elbette önemli çıktılar verecektir. Penninx'in belirttiğine göre İsveç'te ücretli çalışan Türklerin % 90 civarının sendika üyelikleri varken, Fransa'da bu oran % 15'lerdedir.⁶⁵ Elbette bu durumda öne çıkan olgu, ulusal çerçevede sendikaların etkinliğidir. İsveç'in II. Dünya Savaşı sonrası kapsayıcı göç politikası anlayışı⁶⁶ göçmenler açısından siyasal katılıma imkân sağlarken, bunun birçok farklı sosyal ve kültürel engeli de ortaya çıkmıştır. Penninx Hollanda ve İsveç'in göçmenler açısından geliştirdikleri politikaların oldukça ayırıcı olduğunu belirterek, bu iki ülkenin entegrasyon politikalarının ulusal temelde diğer Avrupa ülkelerine görece erken başladığını belirtir. Buna karşın bu durum göçle ilgili sorunların tamamen çözüldüğü anlamına gelmemiştir; farklı bir boyutta yaşanacak gerilimler söz konusu olmuştur.⁶⁷

Araştırma çerçevesinde yapılan görüşmelerin kiminde İsveç'te çok açıktan olmasa da 'ayrımcılığın' olduğu belirtilmiştir. Görüşmecilerden kimileri bu durumun siyasal alanda da olduğuna ilişkin bazı değerlendirmeler yapmışlardır. İsveç'in Malmö, İngiltere'nin Ealing kentlerinde Somali ve Polonyalı göçmenlerin siyasal katılımı ve kimlikleri üzerine çalışan Scuzzarello, özellikle İngiltere'deki Somalililerin siyasal katılım süreçlerindeki avantajlarına vurgu yaparak İsveç'teki genel yurttaşlık ve göçmen politikasının ilginç bir kısıtlılığına dikkat çekmektedir. Buna göre, İsveç'in tüm kurumlarına sinen yaklaşımı, 1960'dan önce neredeyse tamamen tek etnisiteli ve homojen nüfus yapısı verisine de dayanarak, göçmenleri hep yabancı olarak kodlamaya eğilimlidir.⁶⁸ Ayrıca, İsveçli olan

Miroslav Macura, Alphonse L. MacDonald, ve Werner Haug (New York, Geneva: United Nations, 2005), 28.

65 Rinus Penninx, "Integration of migrants. Economic, social, cultural and political dimensions", içinde *The New Demographic Regime Population Challenges and Policy Responses*, ed. Miroslav Macura, Alphonse L. MacDonald, ve Werner Haug (New York, Geneva: United Nations, 2005), 143-44.

66 Kalaylıoğlu, "İsveç'te göçmen politikası, üyelik hakları ve göçmenlerin siyasal katılımı"

67 Penninx, "Integration of migrants. Economic, social, cultural and political dimensions", 149.

68 Sarah Scuzzarello, "Political participation and dual identification among migrants",

ve yabancı şeklinde bir ayırım fiilen bulunmaktadır.⁶⁹ İsveç özelinde 'sabitlenmiş' bir şekilde azınlık kimliği öne çıkarken, muhtemelen geçmişten gelen özellikleriyle İngiltere'de farklı bir dinamik ortaya çıkabilmektedir. Britanya'da 'Kürt kökenli Türk vatandaşları' üzerine Erbaş'ın yaptığı⁷⁰ çalışmada da Scuzzarello'nun vurgularına benzer sonuçlarla karşılaşmak mümkündür. Katılımcılardan Nedret (35) İsveç'teki siyasal hayat ve kendi deneyimleri üzerine 'göçmen' kimliği merkezinde şunları belirtmektedir:

Ben burada doğdum, büyüdüm. Yani Türkiye'den gelmedim. İsveç evet dışarıdan çok güzel ama öyle de değil çoğu zaman... Yani burada İsveçliyle çoğu zaman arada duvar oluyor. Bak benim dilim (İsveççe) çok iyi yani ama bir şekilde yabancıyım... Ben sosyallere (SAP) kızdım bir dönem, ama başka partiler de çok kapalı aslında göçmene, Yeşiller'e verdim... Yani dinsel de değil ayırım aslında, Latin Amerikalılarla yakınız yani, bak onlara da görünmeyen bir ayırım var. Burada siyaset bir de eğitim süreçleriyle ilgili, Türkiye'yle alakası yok. Sistem güzel ama ben Türkiye'yi tercih ederim... Bir süre sonra bakıyorsun çok heyecanı da yok...

Behtoui'nin Türkiye kökenli göçmenlerin 'ayrımcılık' hakkındaki düşüncelerini içeren çalışmalarında kişisel ve etnik kimlik temelli olarak okulda, işte veya polisle olan ilişkilerinde çok sınırlı oranda ayrımcılık hissiyatının oluştuğunun, buna karşın 'dışarı çıktılarında' (*going out*), yani genellikle boş zaman geçirmek için kamusal alana karıştıklarında ve 'iş ararken' bu ayrımcılık hissiyatının yoğun olarak görüldüğü belirtilmiştir.⁷¹ Bu oran özellikle erkek göçmenlerde çok daha yoğun olarak hissedilmektedir.

İlk kuşak göç edenlerin SAP'ı, sosyal demokrasiyi ve bu partinin yerel çalışmalarını takip etmeleri aynı zamanda İsveç'i tanıma dönemleridir. İsveç'te bir şekilde tutunmak isteyen göçmenler bugün eski kuşaklarda hala çok açık gözüktüğü gibi SAP'a yönelmektedirler. Fakat bu yönelme kimi

Journal of Ethnic and Migration Studies 41, no 8 (03 Temmuz 2015): 1230, <https://doi.org/10.1080/1369183X.2015.1022517>.

69 Scuzzarello, "Political participation and dual identification among migrants", 1230.

70 Erbaş, "Identity Dilemma: Gender And A Sense of Belonging Or Of Alienization", *DTCF Dergisi*, no 48: 1-26.

71 Behtoui, "Perceptions of discrimination", 70-71.

unsurlarda zaman içerisinde ideolojik bir içerik kazansa da esas olarak 'pragmatik' kaygılar temelindedir. Almanya'da göçmen Türklerin siyasal tercihleri üzerine yapılan bir çalışmada da benzer bir durum vurgulanmıştır. Buna göre Almanya'da SPD (*Sozialdemokratische Partei Deutschlands – Alman Sosyal Demokrat Partisi*) veya benzer 'sol' partiler göçmenler tarafından tercih edilmekle birlikte, göçmenler esas olarak 'Almanya'da göçmenlerin haklarını savunan kim ise, ona oy verdiklerini' belirtmektedirler.⁷² Göçmen haklarına duyarlı olan partiler de genel olarak sol partiler olmaktadır. Bunun yanında Avrupa'da ve İsveç özelinde 'liberal' partilerin de bu konuda göçmenlere avantajlı gelebilecek kimi yaklaşımları zamanla ortaya çıkabilmektedir. Son yirmi otuz senelik dönemde ise hem İsveç özelinde hem de Avrupa'da merkez sağ-liberal partilerde görev alan Türkiye kökenli göçmenler ve kitlesel oy kaymaları da dikkate değer bir durumdur. Konu ile ilgili olarak göçmenlerin 'bir çeşit savunma mekanizması geliştirmeleri olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bunun yanında Erbaş'ın ırkçılık üzerine yaptığı çalışmada belirttiği şekilde ırkçılığın temel nedenini sadece 'işsizlik' korkusuyla açıklamak mümkün değildir⁷³. Aynı bu durum gibi göçmenlerin ırkçılığa karşı tutumları da sadece iş ve çalışma hayatına göre anlamlandırılmaz. Bunun yanında küçük esnafılık gibi işlerle uğraşan, zaman içerisinde 'kamusal harcamaların' kaynağını oluşturan 'yüksek vergilerden' şikâyet eden bir göçmen kesiminin de bulunması dikkat çekici bir durumdur. Bu kesimler açısından 'merkez sağ' söylem koşulları çerçevesinde kimi zaman kendileri açısından daha tercih edilir olabilmektedir. Süreç içerisinde gelir ve iş süreçleri gelişmiş kesimler Türkiye göçmenleri arasında da hayli yüksek orandadır. Bu kesimlerin sadece Türkiye kökenli göçmenler içerisindeki 'sayısal' oranlarını değil, topluluk içerisindeki etkilerini de dikkate almak gerekmektedir⁷⁴.

72 Bilge Hamarat ve Arda Ercan, "Göçmenlerde siyasal davranışın psikolojik arka planı: Almanya'da yaşayan Türk göçmenleri örneği", *Türk Dünyası Araştırmaları*, no 219 (2015): 184.

73 Hayriye Erbaş, "İrkçi Saldırganlık: Egemen Açıklama Biçimleri İrkçılığı Olumlar" , *A.Ü.DTCF. Araştırma Dergisi XV*: 193-208.

74 Bunun yanında son dönem daha sık bahsedilen göçmen krizi, göçmenlik halleri ve çelişkilerine dair olarak dikkat çekici bir tartışma için Erbaş'ın (2018) çalışması incelenebilir. Tarihsel süreç içerisinde göçmenlik durumları ve göçün tartışıldığı metin özellikle günümüz küreselleşme sürecinde göç ve göçmenlerin pozisyonlarını tanımlamaya çalışmaktadır. Hatta 'isimlendirmelerin' bile oldukça değer ve siyaset yüklü olduğunun altı çizilmektedir. Bu süreç üzerine odaklanması ülkeler özelinde siyasetin ve göçmenlerin siyasetle ilişki kurma biçimlerini anlamayı da kolaylaştıracaktır. Bkz. Erbaş, "Göçmen

Araştırma kapsamında görüşülen görece genç yaşlarda olan göçmenlerin siyasete ilgileri, daha yaşlı katılımcılara göre daha azdır. Bu durum İsveç'te seçimler, siyaset ve yaş gruplarının eğilimlerine uymaktadır. Oscarsson ve Holmberg'in İsveç'te oy verme davranışı üzerine yaptıkları çalışmada 1956 seçimlerinden 2006'ya kadar olan 50 yıllık süreçte dönem dönem oransal değişimler olsa da 'genç yaş' seçmenler seçimlere katılımı en az olan seçmen grubudur.⁷⁵ Araştırmada görüşülen gençlerin kimilerinde bu eğilim gözükürken, kimi genç göçmenlerin Feminist İnsiyatif ve Sol Parti'yi daha dikkate aldıkları da görülmektedir. Bunun yanında SAP'ın seçmen profilinde yaş grupları açısından 'olgun/yaşlı' seçmenin ağırlığı bulunduğu bilinmektedir.⁷⁶ Araştırmaya katılan 22 yaşındaki Kadir, İsveç'te doğmuş ve bugün İsveç'in önde gelen üniversitelerinden birisinde eğitimini sürdüren Türkiye kökenli bir genç olarak kuşaklar arası siyasal algı ve kendi açısından İsveç siyaseti hakkında şunları belirtmektedir:

Benim dedem gelmiş İsveç'e. Ben yani üçüncü kuşak oldum... Evet, eski dönemleri hatırlarım bizim aile ve bildiğim herkes sosyal demokratları destekledi. Palme öldürüldüğünde falan hatırlıyorum, yani herkes üzülmüştü. Hatta Türklerden çocuğuna Palme adını veren bile bilirim... Yani ama bizimkiler bilinçli değildi. Onu öğrenmişler, devam ediyorlar gibi. Ben ilk oyumu 2014'de kullandım, bilinçli bir tercihle Sol Parti'ye verdim. Yani SAP aslında sol bir parti değil, bizim kuşak biraz daha farkında tabi. Eğitimin de etkisi var elbette...

Yine araştırma katılımcılarından genç öğrenci Ayşe de ilk oyunu 2014 yılında Feminist İnsiyatife kullandığını belirtmiştir. Kendisi açısından 'kadın' sorununun temel olduğunu belirten katılımcı genel olarak ise siyasetle çok ilgilenmediğini vurgulamıştır. Siyasal algılar itibarıyla görüşülen katılımcıların büyük çoğunluğunun Türkiye siyasetinin gündeminin kendileri

Krizi Mi ? Krizlerin Göçmenleri Mi?: Göçler Çağında Göçmenlik Halleri, Çelişkiler ve Sorunlar”, *Bugünkü Küreselleşmeyi Anlamak* (der: Durusoy & Selçuk), Ankara: İmaj Yayınevi, 2018.

75 Henrik Oscarsson ve Sören Holmberg, “Swedish Voting Behaviour” (Swedish Election Studies Program - Department of Political Science University of Gothenburg, 2010), 4, https://valforskning.pol.gu.se/digitalAssets/1548/1548537_swedish-voting-behavior.pdf.

76 Oscarsson ve Holmberg, “Swedish Voting Behaviour,” 19.

açısından daha önemli olduğunu belirtmeleri ilginçtir. Londra'da Türkiye kökenli Kürtler ile yapılan bir çalışmada alt grup kapalılığı ve gündemleri açısından benzer bir duruma dikkat çekilmiştir. Buna göre özellikle görece 'yaşlı' göçmen grubun entegrasyon eksikliği, bu grubun üyelerinin Londra gibi bir yerde sanki kendi ülkesinde yaşar gibi yaşama eğiliminde olabilmelerini doğurabilmektedir⁷⁷ Ayrıca yine Erbaş'ın bir başka çalışmasında Londra'daki Türkiyeli göçmenlerin sadece yarısının o an içinde yaşadıkları koşullarda 'iktidar partisini' bildikleri görülmektedir. Bu oran kadınlarda % 30'un altına düşmektedir⁷⁸. Bu eğilimde tek istisnai kesim eğitim düzeyi yüksek gençlerdir. Bu kategorideki katılımcılar daha çok İsveç siyasal gündemini önemsemektedirler.

İsveç'teki Türkiyeli göçmenler açısından 1990'ların başında uydu (*satellite*) yayıncılığının gelişimi, 2000'lerle beraber internet imkânlarının gelişmesi Türkiye'yi daha takip edilebilir hale getirmiştir. Bu durum siyasal ilgileri açısından Türkiye'deki tartışmaları daha yakından takip etmeyi doğurmuştur.

V. Türkiye Kökenli Göçmenlerin İsveç Siyasetine Katılımı ve Parti Tercih Eğilimleri

Öncelikle sendikalar üzerinden siyasal partiye katılım ve aktifleşmenin hala geçerli bir durum olduğunu belirtmek gerekir. Geçmiş dönemlerdeki en önemli katılım dinamiklerinden olan bu durum, İsveç'te sendikaların çatı örgütlenmesi LO (*Landsorganisationen i Sverige*)'ya bağlı sendikalar ve SAP arasındaki ilişkiler bu durumu canlı tutmaktadır. Bunun yanında 1980'ler ve 1990'larda Türkiye'deki kimlik tartışmaları İsveç'teki göçmenleri de etkilemiştir. Kürt ve Türk kimlikleri arasında geçmiş dönemlerden daha farklı bir durum 1980'lerde gelişip 1990'larda oldukça belirgin bir hal almıştır. Kimlikler arası bu durum zaman içerisinde İsveç siyasetinin Türkiyeli göçmenler tarafından algılanmasını da farklı kimliklere göre etkilemiştir. 2000'lerle beraber uluslararası ilişkilerin yansımaları, Ermeni sorunu gibi tartışmalar bir diğer katılım ve tercih kırılmasını yaratan durum olmuştur. Bunun yanında 1970'lerin sonu 1980'lerin hemen başında Türkiye kökenli göçmenler İsveç politikasında seçimlere katılma ve ilgilenme

⁷⁷ Hayriye Erbaş, "Sınıf, Etnisite ve Kimlik Oluşumları: Londra'daki Türkiyeli Göçmenler", içinde *Gidişlerden Kaçışlara Göç ve Göçmenler*, (Ankara: Phoneix, 2019), 114-116.
⁷⁸ Erbaş, "Identity Dilemma: Gender And A Sense of Belonging Or Of Alienization", 16.

anlamında diğer göçmen gruplarına oranla çok daha az katılım gösteren bir topluluk olarak bilinmektedir.⁷⁹

İlk göç edenlerden bu yana Türkiye kökenli nüfusun kitlesel gelişleri 1970'lerin başında kapansa da özellikle 'aile birleşimi' temelinde bugün bile hala var olan bir göç dinamiğinden bahsedilebilir. Evliliklerin Türkiye'deki ilişkiler üzerinden gerçekleştirilmesi günümüzde de devam etmektedir. Dolayısıyla Türkiye'deki siyasal gündemin İsveç'e taşınması, iletişim ve ulaşım alanındaki gelişmelerin yanında bu durumla da kısmen ilişkilidir.

Buna yanında Türkiye kökenli göçmenler İsveç'in 'eski göçmenleri' grubuna girmektedirler. Bu durumun kendisi araştırmada da ilginç sayılabilecek yeni politik eğilimlerin ortaya çıkışında etkilidir. Göç aile birleşimi üzerinden genel olarak devam etse de, yeni gelen sınırlı sayıdaki göçmenler oturmuş bir ilişki ağının içerisinde görece daha kolay yaşamını sürdürme imkânları bulabilmektedirler. 'Eski göçmenlerden' olma durumu, İsveç'te son dönem daha da gelişmekte olan 'yeni göçmenlere karşı tutum alma' davranışını kısmen açıklamaktadır. Araştırmada ilginç olarak 'yabancı düşmanı' olarak bilinen SD'ye oy verdiğini söyleyen bir kişi, verebileceğini söyleyen ise üç kişiyle görüşülmüştür. Kısıtlı sayıdaki göçmenle görüşülen bir göçmen araştırmasında bu durum oldukça önemli bir veri olarak değerlendirilebilir. Bunun yanında 'sosyal demokratlara' veya 'merkez sağa' oy vermiş ve verecek olanlarda da açık veya kapalı şekilde 'göçmen sayısının fazlalığı' ve genel olarak 'yeni göçmenlere' karşı duyulan endişe birçok görüşmede açığa vurulmuştur. SD ve gelişimi üzerine son dönem oldukça ilginç çalışmalar yapılmaktadır. Mulinari ve Neergaard, İsveç'te özellikle Doğu Avrupa'dan ve diğer Nordik ülkelerden gelen kimi 'göçmenlerin' aktivist olarak bu partide bulunduğunu belirtirler.⁸⁰ Mulinari ve Neergaard SD'de aktif olan göçmenlere odaklanmaya çalışırlar. Buna göre bu bağlamda meşruiyet açısından 'hileci ve çalışmayanlarla' çalışan/çok çalışan göçmenler arasında ve beyaz Avrupalı Hristiyanlarla Müslümanlar arasında ciddi mesafe koyma eğilimleri bulunmaktadır.⁸¹ Bu anlamda özellikle diğer Nordik ülkelerden gelen göçmenler ve beyaz Avrupalı Hristiyan göçmenler 'çalışma kültürü' açısından da bu yarılmada

79 Şahin Alpay, *Turkar i Stockholm: En studie av invandrare, politik och samh lle =Turks in Stockholm: A Study of Migrants, Politics and Society* (Stockholm: LiberF rlag, 1980), 236-37.

80 Mulinari ve Neergaard, "A contradiction in terms?," 15.

81 Mulinari ve Neergaard, "A contradiction in terms?,"15.

SD'nin söyleminden etkilenebilmektedirler. Pettersson ve arkadaşları, SD'nin 'beyaz' ve Avrupalı kültürel vurguyu da sıklıkla yaptığını belirtirler.⁸² Bu anlamda özellikle Avrupalı göçmenler açısından da bu 'göçmen karşıtı' parti ilgi çekebilmektedir. Türkiye kökenli göçmenlerin Süryaniler dışında tutulduğunda neredeyse tamamında, Müslüman olmalarına karşın, özellikle 'çalışma'-'çalışmama' durumu üzerinden yeni göçmenlere karşı bir tutum bulunmaktadır. 36 yaşında işletme sahibi katılımcılardan Servet, İsveç siyaseti, göçmenler ve SD üzerine şunları belirtmektedir:

Şimdi burada bir yapı var. Tıkır tıkır işleyen bir sistem. Türkler, biz çalışırız yani. Bak istisnadır sadece boşta yardım parası bekleyen. Yani bir işin ucundan tutar. Ben de yıllarca çalıştım, hala çalışıyorum. Ama bu Somali, Suriye, Afgan falan benzer yeni göçmenlerde alışkanlık olmuş. Suistimal, sonra ne oluyor? Sistem bozuluyor. Yani ben çalışacağım, vergi vereceğim. Olmaz yani... SD bak sordun ya, biraz akıllı olsa din ve milliyet işi karıştırmasa daha çok oy alır... Ben çocukken babamlar sosyallere verirdi, ben de verdim. Sonra Moderat'lara verdim. Yani ticarete yaklaşım vardı. Şimdi buranın seçimine yorum yapmayayım da yani, SD'yi de anlıyorum.

Aslında Türkiye kökenlilerin yıllar geçse de hala kendilerinin İsveç'liler tarafından öteki olarak kabul edilmelerine yönelik algıları da yüksektir. Araştırma çerçevesinde de bu anlamda değerlendirmelerle karşılaşmıştır. Anık ve Şahin'in İsveç'te Türk göçmenlerle yaptıkları çalışmada Türklerin çok büyük oranda İsveçlilerin kendilerini 'yerel unsur' saymadıklarını, onları hala 'yabancı' olarak gördüklerini düşündükleri belirtilmiştir.⁸³ Hatta bu algıda oranlar öylesine yüksektir ki, oldukça dikkat çekicidir. Buna göre İsveç'te doğmuş olan Türklerin bile sadece % 11'i İsveçlilerin kendilerini 'yerli' olarak kabul ettiğini belirtmişlerdir. Doğumu Türkiye olan Türk göçmenlerinde bu oran sadece % 1.3'dür.⁸⁴ Oysa İsveç'te doğan Türklerde kendisini İsveç'te 'yerli' hissetme oranı % 66'dır.⁸⁵ İsveç'te 'yerli' olabilme

82 Katarina Pettersson, Karmela Liebkind, ve Inari Sakki, "You Who Are an Immigrant – Why Are You in the Sweden Democrats?", *Discourse & Society* 27, no 6 (01 Kasım 2016): 637, <https://doi.org/10.1177/0957926516664651>.

83 Anık ve Şahin, "The Turks in Sweden", 51.

84 Anık ve Şahin, "The Turks in Sweden," 51.

85 Anık ve Şahin, "The Turks in Sweden," 50.

çoğu durumda itiraf edilmese de göçmenler açısından oldukça önemlidir. Başka bir araştırmada Türk genç göçmenlerin (18-30) % 49'u hayatlarının ileriki döneminde kalıcı olarak Türkiye'de yaşamayı 'kesinlikle düşünmemekte' oldukları vurgulanarak, bunu 'kesinlikle isteyenler' veya 'isteyebilirim' diyenlerin oranı ancak % 19'dur.⁸⁶ Bu, Kürt etnisitesine mensup kesimde de çok benzer orandadır.⁸⁷Yapılan görüşmelerde de benzer bir durum dikkat çekmektedir. Erbaş'ın Londra'da Türkiye kökenli göçmenlerle yaptığı çalışmada da buradaki duruma paralel sonuçlara dikkat çekilmiştir. Genel olarak Türkiye'ye 'turist -yazlıkçı' olarak gitmeyi düşünen göçmenlerde yerleşme için geri dönüş eğilimi düşüktür⁸⁸. Bu çalışmada da yapılan görüşmelerde bir yandan İsveç'te süreklilik arayan ama diğer yandan 'yerel' sayılmadıklarını düşünen ve dışlandığını hisseden göçmenler ciddi bir çelişkiyle karşı karşıyadırlar. Bu veriler aslında İsveç'teki Türkiye kökenli göçmenlerin ciddi bir kabul edilme, içerilme sıkıntısıyla karşı karşıya olduklarını da göstermektedir. Bunun siyasal alana yansımaları ise farklı şekillerde olabilecektir.

2000'li yıllar sonrası Türkiye kökenli göçmenlerin 'sağ' partilere oy verme eğilimlerini artıran kimi durumlar da olmuştur. Özellikle göçmen topluluğu içerisinde Moderate Parti ve Merkez Parti eğilimlerini görmek zor değildir. Moderate (İlımlı) Parti'nin çalışma izinleri konusunda aslında İsveç Girişimciler Konfederasyonu tarafından 2002'de yayınlanan bir rapora dayanan yaklaşımı sonucunda geliştirdiği politikanın 'küçük işletme sahibi' oranı görece fazla olan Türkiye göçmenleri üzerinde etkisi olmuştur. Bu, "üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik kısıtlayıcı göç politikasının ekonomi üzerindeki negatif etkilerinden bahsedilen ve çalışma izni verilmesinde işverenlerin de sürece dâhil edilmesini talep eden" bir rapordur.⁸⁹ Bu

86 Larrucea, "Identity: belonging, language and transnationalism", 98.

87 Larrucea, "Identity: belonging, language and transnationalism "98. Bu noktada Süryani genç Türkiye kökenli göçmenlerin oldukça farklı tutumda olduklarını belirtmek gerekmektedir. Türkiye'de yaşamayı "kesinlikle isteyenler" veya "isteyebilir" durumda olanların oranı % 0'dır. % 90'ı kesinlikle Türkiye'de yaşamak istememektedirler. Bu veri aynı zamanda bu çalışmada Türkiye kökenli olmalarına karşın Süryani kökenli göçmenlerin araştırmaya dâhil edilmemesinin de bir diğer açıklamasıdır. Kültürel, sosyal ve tarihi kimi çıktılar dolayısıyla Türkiye kökenli Süryanilerin Türkiye'ye ilişkin beklenti ve aidiyetleri oldukça düşüktür.

88 Erbaş, "Identity Dilemma: Gender And A Sense of Belonging Or Of Alienization", 23.

89 Seray Kılıç, "Mülteci Krizi Bağlamında İsveç'in Göçmen Bütünleşme Politikasının Değerlendirilmesi", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi/Ankara Review of European Studies* 16 (01 Aralık 2017): 95, https://doi.org/10.1501/Avraras_0000000254.

çerçevede İsveç'te işletmelerin ucuz işgücünü farklı ülkelerden getirebilmeleri kolaylaşacaktır. Sağ partilerin savunduğu bu yaklaşım özellikle yemek sektöründe küçük işletme sahipleri açısından önemli bir gelişme olmakla birlikte, işgücü piyasasında işçi gelirlerinin düşmesi ve kayıtsızlığı da süreç içerisinde artırmıştır. Bunun yanında Türkiye'yle ilişkiler ve İsveç siyasi partilerinin tutumu da İsveç'teki Türkiye kökenli seçmenlerin tercihlerini etkilemiştir. Bu konuda en büyük kırılma noktalarından birisi Ermeni iddialarının ve aynı zamanda 'Asuri ve Rumlara' yönelik katliam yapıldığına dair iddiaların Parlamento'da görüşülmesi ve kabul edilmesidir⁹⁰. 2010 yılının Mart ayında yapılan oylamada bir oy farkla tasarı kabul edilirken, tasarımı destekleyenler sol partiler ve Yeşiller olmuştur⁹¹. Araştırma katılımcılarından Mehmet (43) İsveç siyasal sürecinde kendi politik tercihlerini özetlerken birçok noktaya da parmak basmaktadır.

Ben buraya 23 yaşında geldim (*aile birleşimi/evlilik*). Vatandaşlığı aldık sonra... Burada her seçimde oy kullandım, ilgilenirim yani bir şekilde. Vatandaşlığı aldıktan sonra ilk seçimde sosyallere (SAP) verdim. Sonrasında birçok şeyden rahatsız oldum. Yani içinde farklı gruplar gibi... Ekonomik de sıkıntılar oluyordu. Yani pek çözüm yoktu. Moderat Parti (İlımlı Parti)'ye de oy verdim... 2010 yılında Ermeni Tasarısı sonrası yani yemin ettim vermem dedim sosyallere. O işi sol partiler yaptı.... Olacak şey mi? Çok protesto edildi o zaman. Yani ortada mevzu yokken oldu bunlar. O yıl seçimlerde çok Türk oy vermedi yani sosyallere... Bugün de ilgiliyim tabii, yani göçmen işini çözmeleri lazım. Ev sorununu çözmeleri lazım...

2010 yılı Mart ayında Ermeni Tasarı'sının oylanması ve kabulü sonrası Türk göçmenlerde SAP'a karşı tepki oluştuğu gözlenmiştir. Aynı yıl Eylül ayında yapılan seçimlerde bu sürecin oldukça büyük etkisi olmuştur. Türkiye kökenli Kürt ve Süryani göçmenlerin de yoğun bir şekilde siyaset yaptığı

90 Kabul edilen tasarı Türkiye'de basına genellikle Ermeni Tasarısı şeklinde geçse de, 1914-1920 yılları arasında Asuri ve Rumlara yönelik olarak da iddiaları içermektedir.

91 O dönem Yeşiller'de (*Miljöpartiet*) milletvekili olarak görev yapan Türk kökenli Mehmet Kaplan'ın tasarı aleyhine oy kullanmaya çağırısı yaptığı da belirtmek gerekmektedir. Bkz. "İsveç'ten Ermeni Tasarısına Onay", Erişim Tarihi: 10.06.2019, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/isvecten-ermeni-tasarisina-onay-14082538>

parti için birçok katılımcı 'tarihleri net hatırlamasalar' da bu konuya dikkat çekmişlerdir. Özellikle SAP içerisindeki Süryani kökenli siyasetçilerin konuya bakışları ve çabaları Türk göçmenleri üzerinde bu dönem açısından ilginç bir kırılma yaratmış gözükmektedir. Süryani topluluğunun ekonomik, sosyal ve siyasal gücünün yüksek olmasının kabul edilen tasarıda oldukça etkili olduğu düşünülebilir. En nihayetinde göç edilen ülkenin gündemi ve tartışmaları İsveç yerelindeki ilişkileri de etkilemektedir. Siyasal temsil alanında da göç edilen ülkeden getirilen gerilimler, kimlik farklılıkları farklı düzeylerde halen yaşanan ülkedeki süreçleri etkilemektedir.

İsveç'te 2002 seçimlerinden sonra yapılan üç seçimde de seçimlere katılım oranı artmıştır. Aynı süreçte 'yabancı' ülke doğumluların seçimlere katılımı İsveç doğumlulara göre daha düşük olsa da, her iki kesimin de katılım oranının artışından bahsetmek mümkün gözükmektedir.⁹² Bu noktada 2017 yılında yayınlanan Delmi Raporu'nda Bevelander ve Spang “etnik derneklere/ birliklere politik ve ekonomik desteğin politik entegrasyon açısından beklenenden az etkide” olduğunu belirtirlerken,⁹³ Türk derneklerini ve Türk göçmenleri örneklerine de yer verilmiştir. Bu durumda özellikle 2006 sonrası seçimlere katılımda İsveç'teki genel yükselme eğiliminin göçmen gruplara da yansıdığı belirtilebilir. Tablo 2'de İsveç'te 2002-2014 yılları arasındaki seçimlere katılım oranları verilmiştir⁹⁴:

Tablo 2 2002 - 2014 yılları arası İsveç Seçimlerine Katılım Oranları

	2002	2006	2010	2014
İsveç Doğumlu	82.2	84.7	87.3	89.5
Yabancı Ülke Doğumlu	67.5	66.9	73.4	72.2
İki ebeveyni yabancı ülke doğumlu olup İsveç doğumlu	67.9	74.6	79.8	77.5
Toplam	80.1	80.4	84.6	85.8

92 Roman Lisovenko, “Immigrants’ Political Representation in Canada and Sweden: A comparative case study” (Lund University Department of Political Science, 2014), 52.

93 Pieter Bevelander ve Mikael Spang, “Valdeltagande och representation – Om invandring och politisk integration i Sverige”, Delmi Rapport (Stockholm: Statens Offentliga Utredningar, 2017), ix-x.

94 Tablo oluşturulurken Lisovenko, “Immigrants’ Political Representation in Canada and Sweden: A comparative case study”; Stefan Dahlberg, “Voter Turnout in Sweden 1994 - 2014” (Friedrich Ebert Stiftung, International Political Analysis, 2016), <http://library.fes.de/opus4/frontdoor/index/index/docId/43855>; Pieter Bevelander ve Mikael Spang, “Valdeltagande och representation – Om invandring och politisk integration i Sverige”. ve www.scb.se 'den yararlanılmıştır.

2014 yılında 'yabancı ülke doğumluların katılımlarının 'görece' düşmesi, son yıllarda gelen ciddi göç dalgası ile oldukça artan 'yabancı ülke doğumluların' sayısı ile ilgilidir. 2010-2014 arası göç dalgalarıyla seçmen sayısı içerisinde yabancı ülke doğumluların artışı dolayısıyla 'oransal' düşme gözükse de sandığa giden yabancı ülke doğumlu seçmenlerde ciddi artış vardır.⁹⁵ Bu arada Tablo 2'de görüldüğü gibi ayrıca iki ebeveyni İsveç doğumlu olup İsveç'te doğanların seçim katılımları doğrudan yabancı ülke doğumlulara göre daha yüksektir.

İsveç'in bugünkü bütünleşme politikasının temelini oluşturan düzenlemeler 1990'lı yılların sonunda şekillenmiştir. 1997 yılında hazırlanan "İsveç, Gelecek ve Çeşitlilik: Göçmen Politikasından Bütünleşme Politikasına" başlıklı tasarı 1998'de kanunlaşmıştır. Hükümet bu kanunun gerekçesinde bugüne kadar uygulanan politikaların toplumsal ayrışmaya neden olduğunu ifade etmiştir.⁹⁶ Bu bir anlamda o güne kadar uygulanan politikaların da bir eleştirisidir. 'Ayrımcılıkla mücadele' vurgusu süreç içerisinde öne çıkarken bir yandan da İsveç ciddi bir 'yeni göçmen' kitlesiyle karşı karşıya kalacaktır. Aslında 21. yüzyılın başından itibaren yaklaşık 20 yıllık süreçte siyasal gündemi en fazla şekillendiren konu kimi zaman dolaylı, kimi zaman doğrudan göç ve göçmen politikaları olmuştur. İsveç'in bu yeni 'göç' döneminde yaklaşık 50 yıllık bir geçmişi olan Türkiye kökenli göçmenler bir anlamda İsveçliler tarafından 'yerli' görülmediklerini bilseler de 'yerli' olma arzusunu da genel olarak taşırlar. Siyasetin de bu 'yerli' olma sürecindeki önemini İsveç doğumlu 41 yaşındaki Zeynep şu şekilde açıklıyor:

Yani bir şekilde 'yabancı ülkede yerli' oluyorsun. Ben kendimi yerlisi hissediyorum elbette. Yani burada doğdum büyüdüm sonuçta. Neden yerlisi olmayayım?... Siyasete katılım sizi yerli yapacak, bence biz Türklerin bu açıdan eksikleri var. Ben bile böyle diyorum ama Türkiye siyasi gündemi orada hiç yaşamasam da benim dikkatimi de daha fazla çekiyor... Ben burada bir defa özel bir işim dolayısıyla oy kullanmadım, onun dışında hep oy vermişimdir. Bir dönem üyelik de yapmıştım, sonra çocuk, iş ve ev derken fırsat olmadı. Tabi burada kolaylaştırıyorlar ama yine olmadı fırsat. Eskiden SAP'ı tercih ediyordum, şimdi değişiyor...

95 Dahlberg, "Voter Turnout in Sweden 1994 - 2014", 6.

96 Kılıç, "Mülteci Krizi Bağlamında İsveç'in Göçmen Bütünleşme Politikasının Değerlendirilmesi", 94.

Türkiye gündemi ve siyasetinin halen Türkiye göçmenleri açısından oldukça önemli olduğunun altı çizilmelidir. Araştırmanın saha sürecinde Türkiye'de erken seçimin gündeme gelmesi ve bir anda seçime gidilmesi dolayısıyla bu durumla daha sık karşılaşmıştır. Genel olarak siyasetle çok ilgilenmediğini belirtenler bile Türkiye siyasal gündemine önem vermektedirler. Türkiye kökenli göçmenlerin etnik farklılıklarının ilişkilerde kimi ayrışmalara yol açması oranında olmasa da Türkiye içindeki siyasal tartışmalar göçmenlerin çoğu zaman ana tartışma konuları haline gelebilmektedir. Bunun yanında Erder'in 1986'da o dönem için Türklerin yoğunlukla bulunduğu Rinkeby bölgesinde yaptığı saha araştırmasında ortaya konulan 'gettolaşma' eğilimi,⁹⁷ İsveç'ten beklentinin düşük olması, "zengin olup geri dönme" beklentisi, kendini geçici görme⁹⁸ gibi eğilimlerinin az da olsa yaşanmakla beraber büyük çoğunlukla değişime uğradığı da görülmektedir. Erder'in araştırmayı yürüttüğü Rinkeby bugün 'küçük bir Türkiye' değildir. Ağırlıkla Afrikalı, Iraklı ve benzeri 'yeni dönem göçmenlerin' bulunduğu bir bölge haline gelmiştir. Türkiye göçmenleri 'yeni göçmenlerin' hızlı akını sonrası 'yabancı ülkede yerli olma' eğilimini daha fazla hissetmektedir. Bu durumun elbette ilginç siyasal sonuçları olabilecektir. Araştırmada görüşülen Türkiye doğumlu 54 yaşındaki Fatma hem Rinkeby, hem siyaset hem de beklentileri açısından şu ilginç noktalara dikkat çekmektedir:

Orada (*Rinkeby*) oturduk tabi yıllarca. Şimdi gece yürünmez bir yer oldu. Yani her milletin iyisi kötüsü var ama eskiden böyle değildi... Kötüleşti, eskisi gibi değil, çok bozuldu yani... Siyasetten anlamıyorum ama İsveç eskisi gibi de değil. Sosyalleri hep destekledik ama yani onlar da doğru gitmiyor. Bu yeni kesimler gelsin de yani kontrollü gelsin, hepsi belli yere yığıyorlar. Sonra her şeyi etkiliyor... Türkiye'de dönüp tamamen yaşamak da zor, yani çoluk çocuk da burada. Her şey burada. Türkiye'de yazlığımız var. Emekli olunca daha fazla kalırım ama buradan da nasıl kopacaksınız ?

Yaklaşık 30 yıl önce aile birleşimiyle İsveç'e gelen Fatma'nın

97 Sema Erder, *Refah Toplumunda Getto* (İstanbul,: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006), 248.

98 Sema Erder, *Refah Toplumunda Getto*, 244.

Rinkeby üzerine değerlendirmeleri bir noktadan 'yerli' olma bakışını içermektedir. Birçok farklı örnekte de görüldüğü gibi Türkiye sadece memleket kasabasına yazları uğranacak ve ileride mutlaka yerleşilecek bir yer değildir, günümüzde Türkiye göçmenlerinin çoğu tarafından bağın sürdüğü, memleketteki ilçe dışında özellikle yazlık bölgelerde tatil yapılan bir 'memleket' durumuna dönüşmektedir. Çoğu görüşmede Türkiye kökenli göçmenler olan Kürt ve Türklerin gündelik hayat ve faaliyetlerinin ayrılması noktasında da katılımcılar tarafından hatırlatmalar yapılmıştır. Özellikle 1970'lerde hatta 1980'lerin başlarında dernek faaliyetleri, Türkiye göçmenlerinin sosyal ve kültürel faaliyetlerini arşivlemiş olan çalışmalarda Türk ve Kürt kimlikleri üzerinden bir ayrışmanın olmadığı dikkat çeker.⁹⁹

Bugün de hala İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin büyük çoğunluğu ücretli işlerde çalışsa da önemli bir kesim ticaretle uğraşmaktadır. Hatta kimi örneklerde oldukça büyüyen firmalar da ortaya çıkmıştır. Benzer durumları Türkiye kökenli göçmenlerin en fazla yaşadığı ülke olan Almanya'da da görmek mümkündür. Hamarat ve Ercan Almanya'da Türk göçmenler üzerine yaptıkları çalışmada siyasette 'nüfuz' edinme motivasyonunun yüksek olduğunu belirtmelerine¹⁰⁰ karşın, İsveç'te toplam nüfus içerisindeki kısıtlı sayının da etkisiyle bunun daha düşük olduğunu belirtmek mümkündür.

Türkiye kökenli göçmenlerin siyaset algıları ve eğilimlerinin oluşmasında Türkiye karşılaştırmaları sıklıkla yaptıkları bir durumdur. Saha araştırması döneminde Türkiye'de çok kısa sürede oluşan erken seçim durumuna ilişkin olarak katılımcılardan İsmail (29) şunları belirtmektedir:

Şimdi Türkiye'de bir bakıyorsun bir anda seçim kararı alınıyor. Burada iki üç ay içinde seçim kararı değil, tatil planı bile yapamazsın mesela. Siyaset Türkiye'de çok hızlı. İlgimi çekiyor tabi, ama ben yapamam Türkiye'de... Siyasette burada tanıdık önemli ama Türkiye gibi değil, burada kişisel olarak mesai yapıyorsun. Ona göre belli oluyor. Ben Moderat'lardayım (İlımlı Parti). Yani bu dönem çok uğraşmadım ama düzeni belli buranın... Ama bana yine Türkiye siyaseti çok daha canlı geliyor, ilgimi çekiyor.

99 Mengüç, *İlk Gelenler – Kendi Ağzından İsveç Türkleri 1*.

100 Hamarat ve Ercan, "Göçmenlerde siyasal davranışın psikolojik arka planı: Almanya'da yaşayan Türk göçmenleri örneği", 189.

Sonuç

İsveç'teki Türkiye kökenli göçmenlerde öncelikle etnik ve dinsel kökenli farklılıkların gündelik ilişkilerde de hissedildiğini belirtmek gerekmektedir. Türkiye kökenliler bu açıdan 'ayrı' sosyal ve siyasal zemine sahiptir. Göçün başladığı dönemlerde 'para kazanıp' geri dönmek, sonraki dönemlerde 'zengin olup geri dönmek' hedefine bağlı niyetler göçmenlerin geneli açısından gerçekleşmeden sona ermiş durumlardır. Birçok açıdan Türkiye kökenli göçmenler kendilerini daha fazla yerli hissederek İsveç'ten beklentilerini oluşturmaktadırlar. Son dönemlerde göçmen ailelerde çocukların okuması gibi motive edici yaklaşımlar birçok görüşmeci tarafından belirtilmiştir ki, Erder'in 1986'da saha çalışması gözlem ve sonuçlarından oldukça farklıdır.¹⁰¹ Bunun yanında siyasal alana yönelik eğilimler Türkiye kökenli nüfus içerisinde renklenmekte ve çeşitlenmektedir. Göçün ilk dönemlerinde Türkiye kökenli göçmenlerin İsveç'te adeta 'devlet' olarak tanıştıkları SAP'a ilgi sürmekle beraber, son dönemlerde merkez sağ ve liberal partilere, bunun dışında eğitim durumu ve ilgiye göre Feminist İnisyatiften Sol Parti'ye kadar farklı eğilimler söz konusu olabilmektedir. Kürt ve Süryani toplulukların siyasal aktivasyonu genel olarak daha yüksekken Türk topluluğunun bu anlamda daha az etkili olduğu belirtilebilir. Anık ve Şahin'in belirttikleri gibi İsveç'te yasal olarak siyasal alanları kullanma açısından katılımı artırıcı bir yaklaşım olsa da Türk'lerin katılımı beklenen seviyede değildir.¹⁰² Buna karşın farklı partilerde siyasal faaliyetlerle uğraşan aktif genç kuşak Türkiye kökenli göçmenler de dikkat çekmektedir. Bu örneklerde sadece basit bir ait olunan topluluğun temsil edilmesinden öte, içinde bulunulan siyasal partinin bir aktivisti olarak yer almak önemlidir. İsveç sisteminde de bu durum açıktır. Bu anlamda Türkiye kökenli göçmenler içerisinde parlak örnekler de bulunabilmektedir. Örneğin araştırma çerçevesinde görüşme de yapılan ve SAP'ta 2018 Nisan ayı itibarıyla hala milletvekili olan 30 yaşındaki Kulu ve Isparta kökenli Sultan Kaya bu açıdan önemli bir figürdür. Kaya'nın Türkiye kökenli göçmen topluluğuyla ilişkileri oldukça sınırlıdır. Yani topluluğun taşıdığı bir isim değil, kendisinin partinin gençlik kollarından itibaren çalışarak o zemini kendisinde elde ettiği bir temsildir. Benzer örnekler

101 Sema Erder, *Refah Toplumunda Getto*.

102 Anık ve Şahin, "The Turks in Sweden", 54.

Türkiye kökenli göçmenler arasında eğitim durumu yükselen genç kuşak içerisinde ilerleyen dönemlerde daha fazla bulunabilecektir¹⁰³.

Araştırmada bir katılımcının belirttiği 'yabancı ülkede yerli olmak' ve bunun çabası, 50 yıllık bir göç deneyimi sonrası Türkiye kökenli nüfusta mevcuttur. İsveç siyaseti merkezli görüşmelerde çok sıklıkla sosyal haklar, imkânlar sistemin işleyişi ve gündelik hayat açısından 'fazla ve kontrolsüz göçmen alınmasına' yönelik eleştirel tutumlar gelecek açısından da oldukça kritiktir. Bu durum Türkiye kökenli göçmenlerin 'yerli' lik hissiyatı yanında siyasal olarak da önceki dönemlerde tahmin bile edilemeyecek eğilimlere girebilmelerine yol açabilecektir. SD gibi yabancı düşmanı olarak bilinen partiye oy veren bir katılımcı yanında birçok görüşmecinin bu partinin faaliyetlerini 'anladıklarını' belirten ifadeleri oldukça ilginçtir. Bu durum kısa vadede İsveç seçimlerinde de SD'nin oy potansiyeli ve etkisini de göstermektedir. Türk topluluğu içerisinde 'bile' oluşan 'yeni göçmenlere' ve 'göç' süreçlerine tepki 'yerli İsveç'liler açısından daha da ilginç sonuçlar çıkarabilecektir. Bu arada bu partinin 'sosyal refah devleti' vurgusunu oldukça fazla yaptığını belirtmekte fayda vardır. Bu durum İtalya'daki Beş Yıldız Hareketi'yle bir benzerliğini ortaya koymaktadır.

Zaman içerisinde sosyal ve ekonomik olarak güçlenen, daha yerleşik hale gelmiş olan Türkiye kökenli göçmenler içerisinde siyasal tercihler İsveç özelinde çeşitlenmektedir. Bunun yanında Türkiye siyaseti ilgisi oldukça yoğunudur. Her ne kadar Türkiye kökenli göçmenlerin Türkiye seçimlerine katılım oranları yüksek olmasa da artış eğilimi bulunmaktadır.¹⁰⁴ Bunun yanında Türkiye'nin dış ilişkileri ve iç gerilimleri de doğrudan Türkiye kökenli göçmenlerin buldukları ülkedeki siyasal davranış ve eğilimlerine yansımaktadır. Bu konuda iyi bir örnek, 2010 yılında İsveç Parlamento'sunda kabul edilen Türkiye-Osmanlı Devleti'ni (1914-1920 arası) suçlayan iddiaların kabul edilmesinin seçmen davranışlarında bugün bile görünür olan etkisidir. Yurtdışında bulunan Türkiye kökenli göçmenlerin siyasal davranış ve eğilimleri önümüzdeki yıllarda çok daha önemli bir araştırma alanı haline gelebilecektir.

103 Bu açıdan genç yönetmen, yazar ve sosyolog Emrah Sönmez de yeni kuşaktan objektif koşullar çerçevesinde başarılı bir isim olarak dikkat çeker. İsveç'te göçmenler üzerine gerçekleştirdiği 'I Can Be A Hero' (2017) belgeseliyle çeşitli ödüller alan Sönmez'in aynı zamanda Türk göçmenlerle ilgili bir de kitabı bulunmaktadır. Gelecek dönemde sadece göçmen topluluğu ilişkileri içerisinde olmak değil, nesnel anlamda da topluluğun çıkardığı benzer isimler Türkiye kökenli göçmenler açısından önemli bir girdi olacaktır.

104 "Milletvekili Genel Seçim Arşivi", Erişim Tarihi: 28.05.2019, <http://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644>

Kaynakça

- Alpay, Şahin. *Turkar i Stockholm: En studie av invandrare, politik och samhälle =Turks in Stockholm: A Study of Migrants, Politics and Society*. Stockholm: LiberFörlag, 1980.
- Anık, Mehmet, ve Kamil Şahin. "The Turks in Sweden in the triangle of acculturation, integration and homeland". *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 11, no 2 (2016): 29-56.
- Aradhya, Siddartha, Finn Hedefalk, Jonas Helgertz, ve Kirk Scott. "Region of Origin: Settlement Decisions of Turkish and Iranian Immigrants in Sweden, 1968-2001: Region of Origin". *Population, Space and Place* 23, no 4 (Mayıs 2017): e2031. <https://doi.org/10.1002/psp.2031>.
- Aras, İlhan. "2014 Avrupa Parlamentosu Seçimleri". *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 16, no 1 (2017): 1-32.
- Baser, Bahar. "The Awakening of a Latent Diaspora: The Political Mobilization of First and Second Generation Turkish Migrants in Sweden". *Ethnopolitics* 13, no 4 (08 Ağustos 2014): 355-76. <https://doi.org/10.1080/17449057.2014.894175>.
- Behtoui, Alireza. "Educational achievement". içinde *The Integration of Descendants of Migrants from Turkey in Stockholm*, editör Charles Westin, 43-57. Amsterdam: Amsterdam University Press., 2015.
- . "Perceptions of discrimination". içinde *The Integration of Descendants of Migrants from Turkey in Stockholm*, editör Charles Westin, 69-79. Amsterdam: Amsterdam University Press., 2015.
- Blanc-Noel, Nathalie. "Resolving the Dilemma between Equality and Liberty: The Swedish Political System". *Eastern Journal of European Studies* 4(1) (2013): 25-40.
- Coleman, David. "Facing the 21st Century: New Developments, Continuing Problems". İçinde *The New Demographic Regime Population Challenges and Policy Responses*, editör Miroslav Macura, Alphonse L. MacDonald, ve Werner Haug, 11-43. New York, Geneva: United Nations, 2005.
- Creswell, John W. *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. 2. baskı. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc, 2006.
- Dahlberg, Stefan. "Voter Turnout in Sweden 1994 - 2014". Friedrich Ebert Stiftung, International Political Analysis, 2016. <http://library.fes.de/opus4/frontdoor/index/index/docId/43855>.

- “Democracy Index 2017 – Free Speech Under Attack”. The Economist Intelligence Unit, 2018.
- Dışişleri Bakanlığı, “Yurtdışında Yaşayan Türkler”, Erişim Tarihi: 10.06.2019, http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa
- Elvander, Nils. “In Search of New Relationships: Parties, Unions, and Salaried Employees’ Associations in Sweden”. *ILR Review* 28, no 1 (01 Ekim 1974): 60-74. <https://doi.org/10.1177/001979397402800104>.
- Erbaş, Hayriye, “İrkçı Saldırganlık: Egemen Açıklama Biçimleri İrkçılığı Olumlar”, *A.Ü.DTCF. Araştırma Dergisi XV*, (1994): 193-208.
- . “Identity Dilemma: Gender And A Sense of Belonging Or Of Alienization” *DTCF Dergisi*, Sayı 48, (2008): 1-26.
- . “Göçmen Krizi Mi ? Krizlerin Göçmenleri Mi?: Göçler Çağında Göçmenlik Halleri, Çelişkiler ve Sorunlar”, *Bugünkü Küreselleşmeyi Anlamak* (der: S. Durusoy & I.Ş. Selçuk), no. 123-167, Ankara: İmaj Yayınevi, 2018.
- . “Sınıf, Etnisite ve Kimlik Oluşumları: Londra'daki Türkiyeli Göçmenler”, içinde *Gidişlerden Kaçışlara Göç ve Göçmenler*, no. 91-123, Ankara: Phoneix Yayıncılık, 2019.
- Erdoğan, M. Murat. “Avrupa’da Türkiye kökenli göçmenler ve ‘Euro-Turksbarometre’ Araştırmaları”. *Göç Araştırmaları Dergisi*, no 1 (2015): 108-48.
- Erlingsson, Gissur Ó, ve Mikael Persson. “The Swedish Pirate Party and the 2009 European Parliament Election: Protest or Issue Voting?” *Politics* 31, no 3 (01 Ekim 2011): 121-28. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9256.2011.01411.x>.
- Ertürk, Recep. “AB ülkelerindeki Türkler ve Türk araştırmalarının gelişimi”. *Sosyoloji Dergisi*, no 22 (2011): 205-214.
- Filimonov, Kirill, ve Jakob Svensson. “(re)Articulating Feminism: A Discourse Analysis of Sweden’s Feminist Initiative Election Campaign”. *Nordicom Review* 37 (08 Eylül 2016): 1-16. <https://doi.org/10.1515/nor-2016-0017>.
- Foreign citizens by country of citizenship, age and sex. Year 1973 – 2018”, Erişim Tarihi: 08.05.2019, <http://www.statistikdatabasen.scb.se>
- Gitmez, Ali S. *Yurtdışına işçi göçü ve geri dönüşler: “beklentiler--gerçekleşenler--”*. Alan Yayıncılık, 1983.
- IPSOS. “Global Views on Immigration and the Refugee Crisis”. IPSOS, 2017. <https://www.ipsos.com/en/global-views-immigration-and-refugee-crisis>.

- “İsveç'ten Ermeni Tasarısına Onay”, Erişim Tarihi: 10.06.2019, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/isvecten-ermeni-tasarisina-onay-14082538>
- Hamarat, Bilge, ve Arda Ercan. “Göçmenlerde siyasal davranışın psikolojik arka planı: Almanya’da yaşayan Türk göçmenleri örneği”. *Türk Dünyası Araştırmaları*, no 219 (2015): 179-90.
- Heinze, Anna-Sophie. “Strategies of mainstream parties towards their right-wing populist challengers: Denmark, Norway, Sweden and Finland in comparison”. *West European Politics* 41, no 2 (04 Mart 2018): 287-309. <https://doi.org/10.1080/01402382.2017.1389440>.
- Kalaylıoğlu, İlhan Mahir. “İsveç’te göçmen politikası, üyelik hakları ve göçmenlerin siyasal katılımı: Yasal/kurumsal çerçeve ve kimi sonuçlar.” *Toplum ve Bilim Dergisi*, no 115 (2009): 261-98.
- Kılıç, Seray. “Mülteci Krizi Bağlamında İsveç’in Göçmen Bütünleşme Politikasının Değerlendirilmesi”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi/Ankara Review of European Studies* 16 (01 Aralık 2017): 85-120. https://doi.org/10.1501/Avraras_0000000254.
- Klinthäll, Martin, ve Susanne Urban. “Second-Generation Immigrants in the Small-Business Sector in Sweden”. *Journal of Immigrant & Refugee Studies* 12, no 3 (03 Temmuz 2014): 210-32. <https://doi.org/10.1080/15562948.2013.827768>.
- Larrucea, Constanza Vera. “Identity: belonging, language and transnationalism”. İçinde *The Integration of Descendants of Migrants from Turkey in Stockholm*, editör Charles Westin, 79-103. Amsterdam: Amsterdam University Press., 2015.
- Lisovenko, Roman. “Immigrants’ Political Representation in Canada and Sweden: A comparative case study”. Master of Sciences in Global Studies, Lund University Department of Political Science, 2014.
- Mengüç, Arslan. *İlk Gelenler – Kendi Ağzından İsveç Türkleri 1*. İstanbul: Paymaş AŞ, 1992.
- “Milletvekili Genel Seçim Arşivi”, Erişim Tarihi: 28.05.2019, <http://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644>
- Mulinari, Diana, ve Anders Neergaard. “A contradiction in terms? migrant activists in the Sweden Democrats party”. *Identities* (02 Şubat 2018): 1-19. <https://doi.org/10.1080/1070289X.2017.1418275>.
- Näsman, Per, Sören Holmberg, ve Kent Wännström. “Riksdagsvalet 2010 Valu”. Sveriges Television Arşivi, 2010.

- Oscarsson, Henrik, ve Sören Holmberg. "Swedish Voting Behaviour". Swedish Election Studies Program - Department of Political Science University of Gothenburg, 2010. https://valforskning.pol.gu.se/digitalAssets/1548/1548537_swedish-voting-behavior.pdf.
- "Party Preference Survey", Erişim Tarihi: 10.06.2019, <https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/democracy/political-party-preferences/party-preference-survey-psu/>
- Penninx, Rinus. "Integration of migrants. Economic, social, cultural and political dimensions". içinde *The New Demographic Regime Population Challenges and Policy Responses*, editör Miroslav Macura, Alphonse L. MacDonald, ve Werner Haug. New York, Geneva: United Nations, 2005.
- Persson, Mikael, Hanna Wass, ve Henrik Oscarsson. "The Generational Effect in Turnout in the Swedish General Elections, 1960–2010". *Scandinavian Political Studies* 36, no 3 (01 Eylül 2013): 249-69. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12005>.
- Pettersson, Katarina, Karmela Liebkind, ve Inari Sakki. "“You Who Are an Immigrant – Why Are You in the Sweden Democrats?”" *Discourse & Society* 27, no 6 (01 Kasım 2016): 624-41. <https://doi.org/10.1177/0957926516664651>.
- Pieter Bevelander, ve Mikael Spang. "Valdeltagande och representation – Om invandring och politisk integration i Sverige". Delmi Rapport. Stockholm: Statens Offenliga Utredningar, 2017.
- Rooth, Dan-Olof, ve Kirk Scott. "Three generations in the New World: labour market outcomes of Swedish Americans in the USA, 1880–2000". *Scandinavian Economic History Review* 60, no 1 (01 Mart 2012): 31-49. <https://doi.org/10.1080/03585522.2012.651304>.
- Ryabichenko, Arkady, ve Marina Shenderyuk. "The Transformation of the Swedish Political Party System in the Late 20th/Early 21st Century". *Baltic Region*, no 3 (2013): 107-16. <https://doi.org/10.5922/2079-8555-2013-3-11>.
- Scuzzarello, Sarah. "Political participation and dual identification among migrants". *Journal of Ethnic and Migration Studies* 41, no 8 (03 Temmuz 2015): 1214-34. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2015.1022517>.
- Sema Erder. *Refah Toplumunda Getto*. İstanbul,: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Shain, Yossi, ve Aharon Barth. "Diasporas and International Relations Theory". *International Organization* 57, no 3 (2003): 449-79.
- Sönmez, Emrah. *Abdullah Yücel – İsveç'te Bir Türk Öncüsünün Hayatı*. İzmir: Etki Yayınevi, 2015.

- Westin, Charles. "Sweden: Restrictive Immigration Policy and Multiculturalism". *On line Publication Documentation System for Stockholm University*, 2006. <http://www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?id=406>.
- . "Young People of Migrant Origin in Sweden". *International Migration Review* 37, sy 4 (01 Aralık 2003): 987-1010. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2003.tb00167.x>.
- Wickström, Mats. "Conceptual Change in Postwar Sweden: The Marginalization of Assimilation and the Introduction of Integration". İçinde *Debating Multiculturalism in the Nordic Welfare States*, 110-39. Palgrave Politics of Identity and Citizenship Series. Palgrave Macmillan, London, 2013. https://doi.org/10.1057/9781137318459_5.